

บ้านไร่ ของ ไพฑูรย์

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ

43.-

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มการเรียนรู้และพื้นฐานอาชีพ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔

เรื่อง

บ้านไร่ของไพฑูรย์

คำนำ

หนังสือเรื่อง บ้านไร่ของโพธิ์पुरย นี้ เดิมกรมวิชาการได้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตั้งรายนามท้ายเล่มเป็นผู้จัดทำ และได้มอบให้องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่ายมาโดยตลอดเป็นเวลาลหลายปี

เมื่อได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ กรมวิชาการพิจารณาเห็นว่าหนังสือเรื่อง บ้านไร่ของโพธิ์पुरย นี้ ยังคงมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เพราะให้ความรู้พื้นฐานในการทำงาน และช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน ทำให้รู้จักทำงานเป็น รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน เหมาะที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ ต่อไป และเพื่อให้หนังสือมีความน่าอ่านมากขึ้น กรมวิชาการจึงได้ปรับปรุงเนื้อหาและสำนวนภาษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังได้ปรับปรุงรูปเล่มและภาพประกอบใหม่ให้สวยงาม

กรมวิชาการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนตามสมควร และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

กมล อดิเรก คุรุ

(นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

อธิบดีกรมวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
ที่บ้านของไพฑูรย์	๑
ลูกเพื่อนบ้านแต่งงาน	๕
เราชอบไม้ไผ่	๗
ของฝากจากโรงเรียน	๑๐
ทอดกฐินสามัคคี	๑๒
ความลับ	๑๔
บ้านที่น่าอยู่	๑๖
แต่งตัวให้สวยสะอาด	๑๘
หุงข้าวต้มแกง	๒๒
เครื่องมือเกษตรที่เรารู้จัก	๒๖
ที่บ้านของดอกรัก	๓๒
กินผักฟรี ๆ	๓๔
ไร่ของครูสำเนียง	๓๖
สวนกล้วยและมะละกอบ้านไพฑูรย์	๓๘
สวนไม้ดอกไม้ประดับที่โรงเรียน	๔๐
เรามาทำสวนไม้แขวนกันเถอะ	๔๓
งานเกษตรในโรงเรียน	๔๕

ที่บ้านของไพฑูรย์

พลอยอยู่กับพ่อ แม่ พี่ชาย และยายที่บ้านริมน้ำ ตัวบ้านเป็นฝากระดานสองชั้น ที่หน้าบ้านมีท่อน้ำ พลอยชอบมานั่งเล่นที่ท่อน้ำมาก ทุกๆ คนในบ้านก็ชอบ ยิ่งตอนเย็น พอกินข้าวเสร็จ พลอย พ่อ แม่ ยาย และพี่ชาย พร้อมกับหมาและแมวจะมานั่งเล่น มองดูเรือแล่นผ่านไปมา คนที่รู้จักกับพลอยก็จะโบกมือให้ หรือร้องทักพ่อ แม่ ยาย พลอยมีความสุขในบ้านหลังนี้มาก

พ่อของพลอยชื่อนบ แม่ชื่อทับทิม พี่ชายชื่อไพฑูรย์ พ่อแม่ของพลอยมีอาชีพทำสวนทำไร่ ทุกคนในบ้านมีงานทำกันทุกคนไม่ว่างมือ

ตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน พลอยและไพฑูรย์ช่วยกันรดน้ำต้นไม้ ให้ข้าวสัต์เลี้ยง กลับมาก็ช่วยกันทำงานในสวน ยายของพลอยเป็นที่เคารพรักของทุกคน ท่านมีฝีมือในการประดิษฐ์ดอกไม้ ใบตองต่างๆ ขนมหรืออาหาร ท่านก็เก่งไม่น้อย ใครๆ จะมีงานมักมาขอหรือให้ท่านไปช่วยเสมอ และท่านก็ช่วยด้วยความยินดีและเต็มใจ เพราะท่านเป็นคนชอบทำบุญ ใส่บาตรทุกเช้า ไปวัดทุกวันพระและวันสำคัญ ท่านจึงทำให้ทุกคนในบ้านอบอุ่นใจมาก ใครๆ ก็รักและเคารพท่าน

เข้ามืด ยายตื่นตั้งแต่ยังไม่สว่าง ลุกขึ้นหุงข้าว ท่อขนมที่ทำไว้ตั้งแต่เย็นวาน เตรียมอาหารคาวหวานใส่ถาดไปวางที่ท่อน้ำ แล้วร้องบอกหลานสาวว่า “พระพายเรือมาใกล้ละก็เรียกยายด้วยนะ ยายจะไปทำกับข้าวต่อ”

พลอยมองดูชิ้นข้าวเห็นมีทัพพีช้อนข้าวสะอาด ห่อกับข้าวเป็นห่อใบตอง กลัดไม่กลัดแบบธรรมดา ท่อขนมมีเตี้ยคาด กลัดไม่กลัดตัดแหลมวางเป็นระเบียบอยู่ในถาดอย่างสวยงาม พลอยยืนมองอยู่บนสะพานท่อน้ำ เมื่อเห็นพระพายเรือมาใกล้ก็ร้องบอกยาย

“พระมาแล้วจ๊ะ พระมาแล้วจ๊ะ ยายจ๋า”

“นิมนต์ท่านไว้นะ” ยายร้องบอกพร้อมกับรีบเดินออกมาจากในครัว พระมาถึงพอดี ยายย่องตัวลงหยิบอาหารใส่บาตรด้วยอาการนอบน้อมแล้วยกมือไหว้ เหลืออาหารอีกชุด ยายบอกกับหลานสาวว่า

“ชุดนี้ พลอยเป็นคนใส่ละ”

พลอยใส่บาตร ทำท่าเอออย่างยาย เมื่อใส่บาตรแล้ว ทั้งสองยายหลานก็รู้สึกภูมิใจ กลับเข้าไปในบ้าน

พอได้เวลาอาหารเช้า แม่ก็ยกสำรับขึ้นมาตั้งบนโต๊ะเตี้ยๆ ที่พ่อตนเอง ในห้อง พ่อ แม่ ยาย และหลานๆ พวกหนึ่งลงกับพื้นล้อมวงกินข้าวเข้ากัน อาหารเช้าทำอย่างง่าย ๆ มีไข่เค็ม ปลาบึ่ง และผักคะน้าผัดน้ำมัน ไพฑูรย์และพลอยรีบกินข้าว พอเสร็จก็ยกชามเข้าไปไว้

โนคริว และโหว้ลาพ่อ แม่ ยาย แล้วลงเรือพายไปโรงเรียน โททวยรับอาสาเป็นคนพายให้พลอยอย่างคล่องแคล่ว

เมื่อเด็ก ๆ ไปโรงเรียนแล้ว พ่อก็ลงไปดูสวนเพื่อพรวนดิน บางวันดักเลนโปะโคนต้นมะม่วงทุก ๆ ต้น และมองดูต้นมะม่วงที่กำลังออกช่อดอกรอให้ผลต่อไปอย่างมีความหวัง และไปดูต้นมะพร้าวออกจั่น ถ้าพบใบมะพร้าวแห้งก็เก็บติดมือกลับบ้าน พ่อยายได้ยืนเฝ้าของลากทางมะพร้าวแห้งแขก ๆ เข้ามา ยายก็ร้องว่า

“ดิงรือ ส่งมาให้จั้นเถอะ ฟอนบ”

ยายรับทางมะพร้าวแห้งมา เขามัดเหลาใบมะพร้าวเป็นก้าน ๆ และแยกไว้เป็นขนาด ๆ ก้านที่แข็งยายก็เอามามัดเป็นกำ ๆ เอาหวายมาถักให้เป็นปลอก มัดเป็นไม้กวาดใช้กวาดลานบ้าน และได้ถุ่นได้ดี ก้านที่เหลือยายก็เอามัดมาดัดสั้น ๆ ทำไม้กัลลัด

“เอาไว้กัลลัดฟ่อนนม ห่อกับข้าว หรือเย็บกระตงได้สารพัด” ยายพูดแล้วเอาไม้กัลลัดใส่ตะกร้าเล็ก ๆ ไปเก็บไว้ในครัว

นายบนรู้ว่าแม่ยายของตนชอบปลูกดอกไม้สวย ๆ งาม ๆ เป็นชีวิตจิตใจ จึงเอางอบมาเตรียมชุดดินไว้ให้สำหรับทำแปลงดอกไม้

“ผมชุดดินเตรียมไว้สำหรับให้คุณแม่ใช้ปลูกต้นไม้ครับ” นายบนพูดกับมารดาของภรรยา

"ขอบใจมากพ่อนบ พ่อมหาจำเริญ ถูกใจฉันจริง ๆ ฉันไม่มีแรงจะฟันดินอย่างพ่อหรอก ได้แต่ปลูกแล้วกรีดยำเท่านั้น" ยายตอบอย่างสออารมณ์

ระหว่างเด็ก ๆ ไปโรงเรียน พวกผู้ใหญ่ก็ทำงานไปตามหน้าที่ แม่ของโพธิ์และพลอยมีอาชีพรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อช่วยครอบครัว แม่ตัดเสื้อเย็บเสื้อ เมื่อเมื่อก็เปลี่ยนอิริยาบถมาปรุงอาหารบ้าง พืชผักต่าง ๆ ไม่ต้องซื้อ เก็บเอาในบ้าน ซื้อแต่หมูและเนื้อเท่านั้น แม่และยายไปเก็บผักเพื่อนำมาทำอาหารกินกันเอง ปลาก็มี เพราะนายบเลี้ยงปลาตกปลาสดไว้กินบ่อ แล้วยังมีปลาในคลองหน้าบ้านอีกหลายอย่าง เช่น ปลาตะเพียน ปลาช่อน พ่อตกปลาช่อนมาให้แม่ทำแกงส้ม ต้มยำ อยู่เสมอ ผักสวนครัวก็ปลูกไว้ไม่ไกลจากตัวบ้านนัก เดินไปเก็บได้ง่าย แม่จึงไม่ต้องไปตลาดทุกวัน ยายชอบมาช่วยแม่ทำกับข้าวทุกวัน

เมื่อเด็ก ๆ กลับมาจากโรงเรียนแล้วก็เข้าไปไหว้พ่อ แม่ และยาย ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าเก่า ๆ อยู่กับบ้าน โพธิ์ยรีบตรงเข้าช่วยพ่อรดน้ำสวนผัก ให้อาหารเบ็ด โถ่ และหมู และไม่มีสิ่งที่จะให้อาหารเจ้าสามสีอันเป็นแมวที่รัก สนิลหมาพันธุ์ไทยที่แสนฉลาด นกขุนทองช่างพูดในกรง จนพลบค่ำจึงอาบน้ำเพื่อเตรียมกินอาหารเย็น

พลอยรีบเปลี่ยนเสื้อผ้าเหมือนกัน เพื่อถนอมเสื้อนักเรียนไว้ใส่วันรุ่งขึ้นอีก หยิบไม้กวาดกวาดบ้าน ถูพื้นทุก ๆ ห้อง เก็บเสื้อผ้าที่ตากไว้มาพับให้เรียบร้อยเตรียมไว้รีด แล้วเข้าไปในครัวดูว่ายายกับแม่จะให้ช่วยอะไรบ้าง พลอยช่วยล้างครก ล้างชาม แล้วยกสำรับกับข้าวมาวางบนโต๊ะตัวที่พ่อค่อด้วยความภาคภูมิใจนักหนา เสร็จเรียบร้อยก็รีบไปอาบน้ำแต่งตัวมาล้อมวงกินข้าว

ยายนั้นชอบกินข้าวด้วยมือ ยายมักพูดว่า "มีน้ำพริกผักจิ้มแล้วกินกับมืออร่อย ยายกินข้าวได้มากกว่ากินกับช้อน" แต่ยายก็รู้จักใช้ช้อนกลางตักแกงลิ้มมาใส่ช้อนของตนเองแล้วชด พ่อเดือนโพธิ์ยังไม่ให้ชดน้ำแกงเลี้ยงดัง แม้ว่าฝีมือของยายจะอร่อยแค่ไหนก็ให้ชดเจียบ ๆ แล้วชมว่าอร่อยมากก็พอแล้ว

กินอาหารเสร็จก็จวนจะมืด เด็ก ๆ ยกสำรับไปไว้ในครัว โพธิ์ยรีบอาสาเป็นผู้ล้างจาน เพราะพลอยจะต้องช่วยแม่สอยเส้นให้ลูกค้าที่จะมารับเส้นพุงนี้ ส่วนยายนั้นต้องหันพักทองเตรียมที่จะมัดไว้ใส่บาตรวันรุ่งขึ้น ทั้งจะต้องเตรียมแบ่งที่จะทำขนม น้ำดอกไม้ด้วย ยายใช้ดอกอัญชันที่ขึ้นในบ้านใส่ในแบ่ง ทำให้แบ่งเป็นสีฟ้า ยายบอกว่า

"ขนม น้ำดอกไม้ของยายเป็นสีฟ้าดอกอัญชันสวยงามนะ คนอื่น ๆ เขาใช้สีวิทยาศาสตร์ เช่น สีชมพู แต่ของยายใช้สีจากใบไม้ดอกไม้ เช่น สีเขียวจากใบเตย สีฟ้าจากดอกอัญชัน สีชมพูของยายไม่เป็นพิษ"

พลอยได้รับการสอนให้ช่วยแม่สอยเส้น จึงช่วยผ่อนแรงแม่ไปได้บ้าง ตอนค่ำแม่เปิดวิทยุฟังไปพลางเย็บเส้นไปพลาง พลอยนั่งกับพื้นสอยเส้น ยายก็เอาใบตองออกมาเตรียมสำหรับห่อของใส่บาตรพุงนี้อีก ยายเอาผ้าสะอาด ๆ มาเช็ดใบตอง แล้วเจียนให้หุ้มมสำหรับห่อกับข้าว

ส่วนที่จะห่อขนม ยายก็เขียนใบตองแหลมสวย และเวลาห่อมีเตี๋ยवादัวด้วย การห่อทั้งสองอย่าง ยายใช้ใบตองสองชั้นวางสลับรีวทางยาวและขวางเพื่อกันห่อแตกแล้วเอาไม้กลัดกลัดติด ยายพูดว่า

“ขึ้น ๓ คำนี้ ลูกนายสะอาตเขาจะแต่งงาน เขามาชวนให้พ่อนบช่วยไปนิมนต์พระ จันเพลให้หน่อย แล้ววานจันจัดพานดอกไม้และมาลัยสำหรับบ่าวสาว แล้วยังดอกไม้สำหรับถวายพระอีก จันรับปากเขาไปแล้ว ดอกไม้เราก็ก็นำไปไว้ ดาวเรือง ดอกรักก็มีพอลืออีกตั้งหลายวัน ดอกบานไม่รู้โรยคงจะออกดอกพอกันใช้แน่ๆ พ่อนบช่วยนิมนต์พระให้เขาหน่อยนะ”

“ครับคุณแม่ เรื่องแค่นี้เอง” นายนบรับคำ

“นายสะอาตนี้เป็นเพื่อนบ้านคลองเดียวกับครอบครัวเรามาแล้ว ต้องช่วยเต็มที่”

พอพูดต่อ เด็กๆ พังเจียบๆ เพราะพ่อสอนว่าให้พ่อผู้ใหญ่พูดให้จบเสียก่อน จึงจะออกความเห็นได้ ระหว่างที่นายนบพูดนี้ก็กลับมีคบนหินลับมีด พร้อมทั้งดอกด้ามให้มันคงแข็งแรงไปด้วย

ลูกเพื่อนบ้านแต่งงาน

ตอนเช้าเมื่อไฟชურและพลอยไปโรงเรียน บรรดานักเรียนและครูต่างก็โงะซานกันถึงเรื่องลูกสาวนายสะอาดจะแต่งงาน เนื่องด้วยลูกสาวนายสะอาดเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนนี้ เมื่อลูกศิษย์จะได้แต่งงานกับคนใด ๆ ครูทุกคนก็พลอยชื่นชมยินดีไปด้วย

ที่บ้านของพลอยและไฟชურก็คุยกันเรื่องลูกสาวนายสะอาดจะแต่งงานเหมือนกัน แม่พูดว่า “เมื่อตะกี้นี้เจ้าสาวเขาก็มาขอให้แม่เป็นคนจัดเครื่องแต่งงานให้ แม่จะตัดให้สุดฝีมือเลยทีเดียว ทั้งผ้าถุงและเสื้อสิมพู” ว่าแล้วแม่ก็เอาผ้าไหม ผ้าแพรสิมพูมาคล้อวตลูก ๆ ยายก็จะเป็นคนจัดพานดอกไม้ธูปเทียน รวมทั้งพวงมาลัยด้วย งานจะจัดขึ้นที่บ้านของนายสะอาดเอง

ก่อนถึงวันแต่งงานวันหนึ่ง ยายเข้าไปในเมืองเพื่อซื้อดอกไม้มาเพิ่มเติม ยายบ่นว่า

“ดอกกรักของเราคงจะไม่พอแน่ ๆ สำหรับดอกมะลิให้พ่อนบเขาไปซื้อตอนเช้ามีดวันงาน ดึกว่า เพราะซื้อไว้กับานหมด” ว่าแล้วยายก็พายเรือไปในเมือง

ยายกลับมาพร้อมดอกไม้หลายอย่างที่ซื้อเป็นมัด พลอยตรงเข้าช่วยยายเอาดอกไม้ใส่ถึงเข่งน้ำเพื่อให้สด ไม่เหี่ยวเร็ว และถามยายว่า

“ยายจะให้หนูไปตัดดอกอะไรเท่าไรกับออกมาซื้อจะ หนูจะได้ตัดมาได้ถูก”

ยายตอบว่า “ตัดดอกดาวเรืองที่บ้าน ๆ มาให้หมด ดอกบานไม่รู้โรยทุกสี ดอกกรักก็เอามาด้วย แล้วไปซื้อซีเลื่อยที่โรงเลื่อยเขามาหน่อย ถ้าไม่มีก็ไปขอที่โรงน้ำแข็งก็ได้ ไม่ต้องมานักหรอก พอจัดพานนี้ได้ ๕ ที่ก็พอ” ยายตอบ

พลอยพายเรือไปขอซีเลื่อยที่โรงน้ำแข็งใกล้บ้าน เพราะโรงเลื่อยห่างไกลจากบ้านมาก เมื่อได้สิ่งของมาแล้ว ยายลงมือจัดการปลีติดกรัก ดอกบานไม่รู้โรย พลอยก็เข้าช่วยด้วยโดยไม่ต้องเรียก ยายมอบให้พลอยปลีติดกรักดอกใหญ่ กันดอกเล็ก ๆ ไว้ ดอกบานไม่รู้โรยก็คัดดอกเป็นช่อ ๆ แล้วยายก็เตรียมทำดอกไม้ชนิดที่เอาไว้ค้าวงคืนได้

ยายเอาเงินมีพานรองมาคู่หนึ่ง แล้วเอาเงินคว่ำลงในพานใบละลูก เอาซีเลื่อยเทกลงในนั้นจนมิดทั้งสองชั้น ยายบอกว่า “ยายจะทำที่รองรับน้ำสังข์”

ยายจัดดอกดาวเรืองเป็นรูปดาวมีดอกบานไม่รู้โรยแซม สีเหลืองของดอกดาวเรืองตัดกันกับสีแดงของบานไม่รู้โรยสวยงามมาก แล้วยายก็ให้พลอยสนเข็มร้อยมาลัยด้วยเชือกกล้วย ซึ่งยายทำเองจากเปลือกกาบกล้วยที่ฉีกจนบางแล้วตากแห้ง และม้วนไว้เป็นกลุ่มใหญ่ ยายร้อยอุบะดอกรักเรียงลำดับจากใหญ่ไปหาเล็ก มีดาวเรืองเป็นอุบะ ยายทำแล้วก็ส่งให้พลอย ส่งว่า

“ทำอย่างนี้ให้ยายหลายๆ สาย ยายจะทำอุบะห้อยทิ้งให้สวยๆ” เมื่อพลอยได้เห็นตัวอย่างอุบะของยาย พลอยก็สามารถทำตามได้โดยไม่ต้องเขินอะไร

ยายติดอุบะห้อยเป็นระย้าอย่างสวยงามประณีต

เช้าตรู่วันงาน พ่อของพลอยไปซื้อดอกมะลิแค่เช้ามิด ยายลงมือร้อยมาลัยให้ป้าสาว ยายร้อยไปคุยไป พลอยฟังและดูยายยที่ทำงานด้วยความชำนาญ ยายบอกว่า

“การที่ยายใช้ดอกดาวเรือง ก็เพื่อให้มีความเจริญรุ่งเรืองคู่จ๊ะดอกไม้นี้ ดอกรัก ดอกบานไม่รู้โรย เพื่อให้รักกันยืนยาว รักไม่รู้โรยรา อาหารในงานแต่งงานล้วนแต่มีความหมายที่เป็นสิริมงคลทั้งนั้น เช่น ท่อหมก สำหรับอาหารที่เป็นเส้นยาวๆ อย่างหมี่กรอบ รุ้นเส้น ก็ถือกันว่าห้ามตัด ของหวานก็มีขนมทองหยิบ ทองหยอด ทองเอก เป็นต้น”

พลอยเพิ่งได้ความรู้จากยายวันนี้อะว่าของที่ใช้นางานแต่งงาน เช่น พวกดอกไม้และอาหารมีความหมายทั้งนั้น

“มีพุ่มดอกบานไม่รู้โรย พานรองน้ำสังข์ มาลัยคล้องคอป้าสาว” ยายนับแล้วก็บอกว่า “อ้อ กระตุงดอกไม้ให้ผู้ใหญ่ยังไม่ได้เขี่ย ไม่รู้ว่าเขาไหวในวันงานนั้นเลยหรือไหววันหลังอย่างสมัยก่อน นายสะอาดก็ไม่ได้สั่งไว้ ดอกไม้เราก็งมีเหลืออยู่บ้าง พ่อใช้ใส่กระตุง” พลอยจึงรับอาสาพายเรือไปถามให้ แล้วกลับมากล่าวว่า “นายสะอาดเขาบอกขอบคุณยายมาก เขาจะไหวในวันงานจ๊ะ เพราะแขกเหรื่อมากันพริกพร้อม”

เราชอบไม้ไผ่

บนคันดินล้อมสวนของนายบนมีกอไผ่อยู่หลายกอหลายชนิด มีไผ่สีสุก ไผ่เลี้ยง ต้นพลั่วสวย ไผ่ตงกอใหญ่ ลำต้นก็ใหญ่ หน้าฝนมีหน่อไม้ไว้กินมาก แต่พอมักบอกลูกชายว่า

“เราจะกินหน่อมันหมดไม่ได้ ต้องปล่อยให้มันโตขึ้นเป็นไม้ไผ่เพื่อเอาไว้ใช้งาน”

จริงของพ่อ ไผ่สุรยัคคิด เพราะอะไร? ในบ้านในสวนก็มักทำด้วยไม้ไผ่ รำต้นไม้ให้ต้นผัก ต้นถั่วและอื่นๆ ใช้เกาะ เช่อใส่พืชผลที่ส่งไปขายตลาดก็ทำด้วยไม้ไผ่ เราจึงกินมันหมดไม่ได้ นอกจากนี่ยังใช้กันสมได้ด้วย บางฤดู เช่น ฤดูร้อน ลมจะแรงมาก กอไผ่เหล่านี้จะช่วยกันลมไม่ให้ต้นไม้เสียหายได้อย่างดี ทั้งยังเป็นที่อยู่อาศัยของนกยางตัวขาวๆ ตอนเย็นนกยางจะเกาะต้นไผ่กันขาวไปหมด เป็นภาพที่น่าดูยิ่งนัก

วันหนึ่งพ่อเรียกไผ่สุรยัคให้ถ่อไม้เลมใหญ่ตามไปด้วย พ่อบอกว่าจะไปตัดต้นไผ่เอามาทำสุมไก่และเช่อใส่ผักเพิ่มเติม สองพ่อลูกตัดไผ่ได้แล้ว ไผ่สุรยัคก็เอามีดลัดกิ่งที่ไม่ต้องการออก เอาแต่ลำมา พ่อลูกช่วยกันแบกไม้ไผ่เดินกลับบ้าน วางกองไว้ พ่อบอกว่าค่าๆ ค่อยทำ ตอนนีไพร่น้ำผักก่อน ขณะรดน้ำผัก พ่อก็ดูลำต้นไม้ไปด้วย พ่อหมายความว่าแล้ววันที่ตรงไหนควรจะเสริมไม้ ตรงไหนควรจะผูกซ่อม ไม่ลักแต่รดๆ น้ำเท่านั้น พ่อสั่งสอนลูกชายให้มันสังเกตอย่างพ่อ อย่าให้ห่อเฝ้าจนตาไปได้ง่ายๆ เจอแมลงที่ไหนจะได้เอายาจนละลายน้ำสุมารดกำจัดมันเสีย หมั่นตรวจตราดูใบ ดอก ผล ของพืชผักทุกชนิด ไผ่สุรยัคพยายามทำตามพ่อเสมอ

เมื่อกินอาหารเย็นแล้ว พ่อก็เอาเสียมมาตัดไม้เป็นท่อนๆ ตามขนาดที่ต้องการ แล้วเอาไม้สำหรับจักดอกมาผ่ากระบอกไม้ไผ่เหล่านี้ พ่อบอกว่า

“ผิวไม้ไผ่เป็นตอนที่ทนทานที่สุด พ่อจึงต้องพยายามเก็บไว้ใช้กับของที่ต้องใช้สมบุกสมบัน เช่น ตะกร้าใส่ผัก ขอบกระดัง สุมไก่”

พ่อจัดไม้แล้วกองๆ ไว้เป็นระเบียบ พ่อบอกลูกชายว่าถ้าจะใช้ไม้ไผ่ให้ทนทาน มอดไม่กิน เราจะต้องลบไฟเสียก่อน ว่าแล้วพ่อก็ก่อไฟขึ้น แล้วเอาไม้ไผ่มาลนไฟ พ่อบอกว่า

“ลนไฟก่อนสานก็ได้ สานแล้วลนไฟก็ได้ สิ่งไหนที่ใหญ่โตต้องลนไฟเสียก่อนสาน ไม้ไผ่สีขาวสวย มอดกินง่าย ไม่ไฟลนไฟแล้วสีคล้ำ แต่ใช้ทนทาน พ่อขอเลือกความทนทานไว้ก่อน”

เมื่อพ่อลูกช่วยกันลนไฟไม้ไผ่เสร็จแล้วก็ดับไฟ วางมือไปอาบน้ำเมื่อได้ยินเสียงแม่ร้องบอกว่าได้เวลากินข้าวเย็นแล้ว

ตอนค่ำ ขณะที่นั่งกับทิมเข็บเสื่อลูกคำไปพลาง ฟังวิทยุไปพลาง นายบนก็เอาดอกที่จักได้มาสานสุมไก่ พ่อบอกกับลูกชายว่า “ลูกยังเล็กนัก ทำไม้ไหวหกรอก อย่างมากก็สานได้แค่พัดห้อยยี่หัดโนคร้ว” คินัน พ่อสานสุมไก่ที่สานค้างไว้เสร็จใบหนึ่งแล้วบอกว่า “แม่ไก่ฟักไข่ออกมาคราวนี้จะได้มีไข่ไว้เลี้ยงลูกเจี๊ยบไม่ให้อีกาคาบไปกิน”

ทุก ๆ คืน พ่อใช้เวลาหลังกินข้าวเย็นสานเช่ใส่ผักและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนไพฑูรย์ก็หัดสานพัดให้ยายไว้ใช้ในครัว สานเสร็จก็เอาไปสนไฟในเตาฉิมหน่อยให้ทนทาน ไพฑูรย์รู้สึกภูมิใจมากที่สานพัดให้แม่และยายได้ใช้ในครัวได้สำเร็จ

พ่อบอกว่า “ถ้าอยากจะสานพัดดี ๆ ไว้พัดช่วงหน้าร้อน พ่อก็จะจักตอกเส้นเล็กบางให้ลูกหัดสานพัดสวย ๆ บ้าง มีดจักตอกมันหนักและใหญ่ เด็ก ๆ ถือไม่ไหว พ่อทำให้ดีกว่า ดีไม่ดีพลาดถูกมือเลือดไหลได้นะ”

ว่าแล้วพ่อก็จักตอกไม้ไผ่ชิ้นในเล็ก ๆ บาง ๆ ให้ไพฑูรย์ได้หัดสาน ไม่ช้าไพฑูรย์ก็สานได้หลายลาย พลิกแพลงได้แบบต่าง ๆ พลอยเห็นไพฑูรย์สานได้ก็อยากสานเป็นบ้าง สองคนช่วยกันสานพัดได้หลายเล่มไปฝากครู ฝากเพื่อนที่โรงเรียนเป็นของขวัญบ้าง

ของฝากจากโรงเรียน

เช้าวันหนึ่งก่อนไปโรงเรียน พลอยค้นหาเศษผ้าจากถุงเศษผ้าของแม่เอาไปโรงเรียนหลายชิ้น พลอยเอาไปเผื่อเพื่อนของพลอยด้วย ส่วนไพฑูรย์ก็ถามหากระป๋องแบ่งที่ใช้แล้ว แม่ตอบว่า

“ไม่มีหรอกลูก ลูกลองไปหาตามบ้านที่เขามีลูกเล็ก ๆ ซิจ๊ะ”

ไพฑูรย์จึงไม่ได้กระป๋องแบ่งเด็กไปโรงเรียนตามที่ครูสั่ง

ตอนบ่ายโรงเรียนเลิก พลอยและไพฑูรย์หน้าบ้านร้องเรียกยายเสียงลั่น

“หนูมีของมาฝากจ๊ะแม่จ๋า ยายจ๋า”

พลอยตามไปที่ครัว เพราะรู้ว่าแม่และยายอยู่ในครัวแน่ ๆ ทั้งสองเอาของฝากจากโรงเรียนออกมาดูยายและแม่ เป็นแผ่นผ้ากลม ๆ สำหรับรองหม้อข้าว พลอยบอกว่า

“หนูทำที่รองหม้อข้าวจากเศษผ้าที่หนูค้นหาเมื่อเช้านี้ ครูสอนจะ ทำไม่ยากเลย เอาเศษผ้ามาตัดเป็นชิ้นยาว ๆ ถักเป็นเปียแล้วขิด ๆ เย็บด้วยด้าย ครูชมว่าหนูทำได้สวยที่สุดเลยจ๊ะ” พลอยยอด้วยความเบิกบาน

ไพฑูรย์ก็อวดว่า

“นี่ผมทำที่ใส่ช้อนส้อมมาให้แม่ไว้ใช้ในครัวครับ เพื่อนผมเขามีน้องเล็ก ๆ เขารู้ว่าผมไม่มีน้องเล็กเลยเอากระป๋องแบ่งมาเผื่อผมด้วย บ้านเขามีเยอะ ใส่ช้อนส้อมก็ได้ ใส่ดินสอก็ได้

ผมทำมาหลายอันเพราะมันง่าย ๆ- ไพฑูรย์ก็หน้าบานไม่แพ้พลอย

ตอนค้าหลังอาหาร พลอยก็อวดพ่อว่า

“ที่รองหม้อข้าวนี้เ๊อะ หนูทำเอง-”

ไพฑูรย์ก็อวดพ่อว่า

“ผมทำที่ใส่เครื่องมือมาให้พ่อไว้ใส่ตะปูหรือของกระจุกกระจิกก็ได้ ทำง่าย ๆ เอากระเบื้องแบ่งมาตัดตอนบนออก แล้วใช้กรรไกรขลิบริมให้เรียบ พ่อเอาไว้ใส่คีมเครื่องมือของพ่อก็ได้ อันที่เจาะกันเป็นรู ๆ ผมตั้งใจทำให้แม่ใส่ซ้อนล่อมนในครัวครัว อันใหญ่ให้พ่อใส่เครื่องมือช่างไม้-”

ไพฑูรย์พูดพลางเอากระเบื้องที่เขาประดิษฐ์ออกมาอวดทุก ๆ คนในบ้าน

“ผมเจาะรูสำหรับแขวนข้างฝาด้วยครับ-” ไพฑูรย์อวด

เป็นอันว่าวันนี้ครอบครัวนี้ได้ของฝากจากโรงเรียนถ้วนทุกคน พ่อบอกว่า

“ครูที่โรงเรียนเขาเข้าใจสอนให้ท่านะ พ่อยังคิดไม่ถึงเลย เมื่อพลอยกับไพฑูรย์เล็ก ๆ มีกระเบื้องแบ่งเยอะเยอะ มันรกบ้าน พ่อเลยทิ้งไปหมด พ่อคิดว่าบางอันใส่ดินปลูกต้นไม้แขวนข้างฝาก็สวยเหมือนกันนะ ทำแขวนเพดาน ห้อยปลูกต้นไม้ก็น่าจะได้นะ เราจะได้กระดางประดับห้องรูปร่างแปลก ๆ ขึ้นอีกด้วย-”

“จริงจะพ่อ ผมจะทำให้อีก ดีแน่ ๆ เยี้ยว เพื่อนผมเขามียะ เขามีน้องเล็ก ๆ กันหลายคน-” ไพฑูรย์พูดสมได้ว้าย

แล้วทุกคนก็ทำงานตามปรกติของแต่ละคนต่อไป พลอยสอยเสื้อ ไพฑูรย์ช่วยพ่อเลาไม้ไผ่ที่พ่อเลาไว้จะทำที่ดักปลา ขยายเงินใบตองห่ออาหารใส่บาตรพุทธรูปนี้ มีสามสีและสีนิลหมอบอยู่ใกล้ ๆ ทุกคนพึงวิญญูไปทำงานไป จู่ ๆ พลอยก็ออกมาถามแม่ว่า

“แม่จ๋า หนูจะทำอย่างวันนี้แม่เ็นโต ๆ ทำเป็นเบาะถวายพระได้ไหมจ๊ะ-”

แม่ตอบว่า “ได้สิจ๊ะ เขาเรียกว่าอาสนะ แต่ควรจะทำเป็นสี่เหลี่ยมนะ เราก็มียะผ้าเยะได้เปรียบกว่าคนอื่น ๆ-”

“ถ้าอย่างนั้นงานวัดปีนี้หนูจะทำอาสนะไปถวายพระคงจะได้บุญมากนะจ๊ะแม่-” พลอยถามเี่ยงปรึกษาแม่

“ดีจะลูก ใครทำก็ได้บุญ-”

วันรุ่งขึ้นพ่อและลูกชายก็ช่วยกันเจาะกระเบื้องมาตัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ กลมบ้าง สี่เหลี่ยมบ้าง เอากระเบื้องน้ำมันเครื่องมาตัดทำภาชนะปลูกต้นไม้แขวน ใส่อะไรต่ออะไรกันสนุกใหญ่ ปลูกต้นไม้แขวนที่นอกชาน ทำน้ำ และแขวนเสา ทำให้บ้านดูสวยแปลกตาขึ้น

ทอดกฐินสามัคคี

ชาวบ้านแถวบ้านของพลอยจะจัดให้มีงานทอดกฐินสามัคคีที่วัดใกล้บ้าน แต่ละบ้านต่างก็ทำอาหารคาวหวานมาถวายพระและเลี้ยงคนโดยนัดไม่ให้ช้ากัน บ้านของพลอยมีหน้าที่ทำข้าวต้ม น้ำจุ่นใส่น้ำเชื่อม ข้าวต้มผัด และทำกระทงอาหารไปเลี้ยงกันที่วัด เนื่องด้วยเกรงว่าด้วยขามที่วัดจะไม่พอกับผู้ที่มาทำบุญทอดกฐิน และใคร ๆ ก็รู้ว่ายายของพลอยเย็บกระทงได้เร็วและเรียบร้อย

ทั้งบ้านช่วยงานกันล่วงหน้าคือ พลอยเย็บข้าวเหนียว โปะทุรยัดใบตองและทางมะพร้าว ตัดกล้วยในส่วนที่แก่พอดีทำข้าวต้มผัดได้ หลานทั้งสองช่วยด้วยความเต็มใจ

นายบบและโปะทุรยมาช่วยยายฉีกใบตองให้เป็นรี ๆ ยาวเท่า ๆ กัน แล้วยายห่อข้าวต้ม น้ำจุ่นเป็นสามเหลี่ยมเล็ก ๆ ใหดูเป็นตัวอย่าง นายบบและโปะทุรยก็ทำได้ไมยากอะไรเลย ม้วนกลีบไปกลับมาจนหมดความยาวของใบตอง แล้วเอาไม้กลัดเสียบเท่านั้นเอง ไม่นานก็ทำได้กองโต

ส่วนนางทับทิมและยายก็ช่วยกันห่อข้าวต้มผัด ยายเอาข้าวเหนียวและกล้วยห่อให้เป็นแบบข้าวต้ม แล้ววางเรียง ๆ เป็นตับ เป็นชั้น ๆ จนหมดกล้วยและข้าวเหนียว เมื่อห่อข้าวต้มเสร็จแล้วพอก็กวาดออกมามัดเป็นคู่ ๆ เอาลงเรียงในลังถึงให้เต็มแล้วนำไปนึ่ง

พลอยได้รับมอบหน้าที่ให้ตัดใบตองเป็นรูปวงกลม พลอยเอาขามคว่ำลงบนใบตอง แล้วใช้มีดกรีดไปตามรูปขาม ยายจะนำมาเย็บกระทง ระหว่างรอนึ่งข้าวต้ม ยายเย็บกระทงซ้อน ๆ เป็นกองโต ๆ ไวใส่ข้าว แล้วยายบอกให้พลอยเอาใบมะพร้าวหุ้มปากกระทงที่เย็บ แล้วกลัดด้วยไม้กลัดที่ทำไว้เต็มตะกร้าเล็กจนหมด พอก็กมาช่วยเหลาไม้กลัดเพิ่มเติมให้อีก ทำกระทงเสร็จแล้วยายก็วางซ้อน ๆ กองไว้ เอาผ้าขาวชุบน้ำคลุมไว้เพื่อให้สดจนถึงวันรุ่งขึ้น

เนื่องด้วยลังถึงมีอันเดียวจึงต้องทยอยนึ่งข้าวต้มผัดจนหมด แล้วต้มข้าวต้มน้ำจุ่น และทำน้ำเชื่อมสำหรับกินกับข้าวต้มน้ำจุ่น และอาจจะมียาอื่น ๆ อีกด้วย

การทำอาหารครั้งนี้ไม่ไกลาหลนนัก เพราะยายรู้จักแบ่งหน้าที่การงาน และรู้ว่าควรจะทำอะไรก่อนหลังจึงสำเร็จไปได้อย่างเรียบร้อย วันรุ่งขึ้นก็ไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยมาก แต่งตัวไปทำบุญที่วัดได้อย่างสบาย

สาย ๆ ยายให้พ่อและโปะทุรยล่ำเลียงอาหารที่ทำไปที่วัดก่อน พวกผู้ชายก็นำเครื่องกฐินและบริวารกฐินไปวัดกัน ชาวบ้านพากันแต่งกายสวย ๆ ไปวัด มีอาหารติดมือไปคนละหม้อสองหม้อ บ้างก็เก็บตะกร้า กระจาดเพื่อทำบุญเลี้ยงพระเพล แล้วก็กินเลี้ยงกันเอง กระทงของยายใช้ประโยชน์ได้มาก เพราะด้วยขามของวัดไม่พอกับผู้มาทำบุญจริง ๆ ต้องคาด จึงใช้กระทงของยายเป็นขามข้าวใส่อาหารกินกัน ทุกคนรู้สึกสนุกและเอร็ดอร่อยที่ได้กินข้าวกับกระทงใบตองร่วมวงกับเพื่อนบ้าน ทั้งโปะทุรยและนายบบก็พลอยเจริญอาหาร และอิ่มในกุศลที่จะได้รับในการทอดกฐินด้วย

ข้าวต้มน้ำวันของพ่อก็ขายดิบขายดี ชาวบ้านกินกันหมดเกลี้ยง ยายของพลอยอวดว่า “นี่ฝีมือพ่อกับลูกชายเขาห่อข้าวต้มกันนะ หลานชายฉันก็เก่งไม่เลวเหมือนกัน” ไพฑูรย์จึงอึ้งแก้มตุ่ยที่ยายอวดฝีมือของตนให้ใครต่อใครฟัง

เมื่อเลี้ยงอาหารเสร็จแล้วก็ทำพิธีทอดกฐิน ทุกๆ คนต่างอึ้งเอมโนผลบุญที่ได้รับกันในวันนี้ แล้วพากันชนหม้อ ตะกร้าและกระจาดเปล่ากลับบ้าน

ความลับ

อีกไม่กี่วันก็จะถึงวันเกิดของแม่แล้ว ทั้งพลอยและไพฑูรย์ต่างพยายามหาของขวัญให้แม่ที่รักของตน พลอยคิดว่า “จะให้อะไรแม่ดีน้อ อ้อๆ คิดได้แล้ว” แล้วพลอยก็วิ่งไปหยิบถุงเศษผ้า ซึ่งมีผ้าสารพัดชนิดของแม่มา เลือกค้นหาผ้าที่มีขนาดพอเหมาะกับความคิดของตนจนพบ สีกีพอเหมาะด้วยสี สีนี้แม่ชอบแน่ๆ พลอยคิดในใจ

ส่วนไพฑูรย์ก็เช่นเดียวกัน คิดหาของขวัญให้แม่ ไปค้นดูดอกที่พ่อจักเอาไว้ คาดว่าพอไพฑูรย์คิดว่าจะต้องประดิษฐ์ของขวัญให้แม่อย่างดีที่สุด ไพฑูรย์เลือกเอาดอกขนาดเล็กที่พ่อจักเอาไว้มาทั้งหมด

เด็กทั้งสองซุ่มทำของขวัญให้แม่โดยไม่ยอมบอกว่าคุณทำอะไรให้ใคร ไพฑูรย์ไปทำในโรงเก็บเครื่องมือของพ่อหลังจากเสร็จงานประจำวันทุกวันแล้ว พลอยก็แอบเอาผ้าไปเย็บในห้องนอนเงียบกริบ จนแม่และยายสงสัยหลานทั้งสอง จึงเอ่ยปากถามขึ้นขณะที่อยู่ในวงอาหารว่า

“ทำไมหนูนี้ทั้งสองคนนี่ทำอะไรงึบๆ เย็บกริบก็เดียว ทำอะไรจะ-

พลอยตอบว่า “ความลับจะ หนูบอกไม่ได้ แล้วยายก็รู้เองแหละ-

แม่และยายก็เลยเลิกถาม ปลอบให้เป็นความลับต่อไป

เย็นวันหนึ่งไพฑูรย์เรียกพลอย “พลอยๆๆ ช่วยหน่อย” พलगุมมีมิมิเลือดไหลมาหาพลอย

“ตายจริง ที่ไปทำอะไรมาล่ะเลือดถึงไหลอย่างนี้-

พลอยเห็นมือที่ขายแล้วจึงถาม พलगูวิ่งไปที่ตู้ยาของบ้าน หยิบสำลีและยาแดงใส่แผลมาด้วย พลอยเอาสำลีกดแผลให้เลือดหยุด “ซุมือไว้ๆ” พลอยบอกพี่ชายแล้วเอาสำลีชุบยาแดงทาแผลให้คันหาเศษผ้ายาวๆ ในถุงเศษผ้าของแม่ เอามาพันนิ้วให้พี่ชาย ไพฑูรย์บอกขอไปพลอยแล้วบอกว่า

-เย็บๆ วั่นะ ดอกที่พ่อจักไว้มันไม่พอ ซาดนิดหน่อยจวนจะเสร็จแล้ว เลยเอามัดไปจักเอาเอง มันเลยได้เลือดอย่างนี้ละ พี่กำลังทำของขวัญให้แม่ เห็นจะต้องวานพลอยสานต่อให้หน่อยได้ไหม-

-ได้ซิ- พลอยพยักหน้ารับด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม -แต่ถามก่อนว่าพี่จะทำอะไรให้แม่-

-เย็บๆ ไว้ ความลับ พี่กำลังสานกระเช้าไม้ไผ่สำหรับหุ้มกระดางปลุกต้นไม้ให้แม่-

พอตกเย็นล้อมวงกินอาหารพร้อมกัน พ่อเห็นนิ้วไพฑูรย์ซึ่งพยายามซ่อนนิกหนา แต่พอก็ก็นั่งจนได้จึงถามว่า

-นั่นนิ้วไปถูกอะไรมาล่ะ-

ไพฑูรย์ตอบว่า “มีบาดานิดหน่อยครับ พลอยใส่ยาให้เย็บร้อยแล้วละครับ-

พ่อพยักหน้ารับรู้แล้วกินข้าวต่อไป แล้วเอ่ยถามแม่ว่า

“ทับทิม วันเกิดปีนี้เธอจะใส่บาตรหรือไปถวายเพลที่วัด-

นางทับทิมตอบว่า “ฉันอายุมากขึ้น และนี้ออกพรรษาแล้ว พระคงจะไม่พอใส่บาตร ฉันคิดว่าจะนำอาหารไปถวายเพลที่วัดจะดีกว่า อีกอย่างหนึ่งไม่อยากจะแม่ต้องเดือดร้อนตื่นแต่ตีสี่อย่างปีก่อนด้วย”

ยายบอกว่า “ดี ๆ อย่างนี้ดี แต่ยังไม่ได้ดีเลยจะทำอาหารอะไรบ้าง”

นางทับทิมตอบว่า “ฉันคิดไว้แล้วจะแม่ หลายวันแล้วด้วย เอากับข้าวง่าย ๆ ที่ฉันชอบ”

พอวันเกิดมาถึงจริง ๆ พลอยก็หิยกรไกรของแม่ใส่ลงไปในช่องที่ทำขึ้น แอบไว้ในลิ้นชักจักรของแม่ ไพฑูรย์เอากะเข้าใส่กระถางปลูกต้นสาระแหน่ที่กำลังงามเต็มที่ ไปวางไว้บนจักร แล้วไปโรงเรียนปล่อยให้แม่มาพบเอง แล้วก็จริงด้วย นางทับทิมมาพบกระเข้าต้นสาระแหน่จึงรู้ความลับของเด็ก ๆ ว่าแอบทำของขวัญให้แม่ พอเปิดลิ้นชักจะหิยกรไกรก็พบของกรไกรสีฟ้าเย็บอย่างประณีตแถมดักด้วยโครเชท์ริม ๆ สีน้ำเงินเข้าชุดกันอย่างสวยงามทีเดียว แม่รู้สึกปลื้มใจในของขวัญวันเกิดที่ลูกทำให้แม่ด้วยฝีมือตัวเอง ไพฑูรย์มีขนาดก็เพราะจักตอกสานกระเข้าให้แม่นี้เอง แม่เอาของขวัญที่ลูกแอบให้ไปอวดยาย ยายรับมาดูแล้วชมว่า “ลูก ๆ ของแม่ทับทิมดีนะ รักแม่จริง ๆ อุดสำหสนทำของขวัญให้แม่จนมีตบาคมือ พลอยดักโครเชท์เป็นตั้งแต่เมื่อไรยายไม่ยักรู้ ทำเรียบร้อยเสียด้วย เข้าชุดกันดี”

พอเป็นคนสุดท้ายที่มาเห็นของขวัญที่เป็นความลับของลูก ๆ ออกปากว่า

“มิดจักตอกคงบาคมือไพฑูรย์แน่ ๆ มันใหญ่เกินกว่าที่เด็กขนาดนี้จะทำได้ ใช้ตอกอย่างละเอียดเสียด้วย ฉันไม่รู้ว่าเขาต้องการใช้ตอกมากจึงทำไว้น้อย มีดมันใหญ่เกินเด็กไปจึงบาคมือ ถ้าเขาบอก ฉันก็จะจักให้ แต่เขาไม่บอก บอกแต่ว่าความลับ ๆ เลยไม่รู้ว่าเขาจะเอาอะไรเขาทำได้ทีเดียว และก็ประดิษฐ์เป็นกระเข้าได้ ส่วนฉันคิดแค่ทำพัดเท่านั้น สู้ลูก ๆ ไม่ได้ ฉันก็มีของขวัญให้เธอเหมือนกันนะ เอากระป๋องมาทาสี วาดรูปสวย ๆ ไว้ให้เธอเก็บหloedด้วยเครื่องเย็บผ้าทำมาหากิน”

พูดแล้วยายนบก็หิยกระป๋องขนมปังทาสีวาดรูปตอกไม้มาส่งให้แม่ แม่ดีใจและชอบของขวัญชิ้นนี้มากเพราะได้ประโยชน์จากมันมากแน่ ๆ เป็นอันว่าต่างคนต่างมีความลับไม่บอกกันเลย มาเปิดเผยตอนเย็นวันเกิดของแม่ วันนี้นางทับทิมอึ้งเอมใจมากที่ได้ทำบุญถวายเพลพระ และยังได้รับของขวัญจากลูก ๆ และสามี รวมทั้งแม่ด้วย

ตอนเย็นนั้นมีอาหารพิเศษกว่าธรรมดา ไพฑูรย์บอกแม่ว่า “กระเข้าที่ทำนะ ฝีมือ พลอยเขาสานต่อ”

“แม่ขอขอบใจลูก ๆ ทุกคนที่ทำของขวัญให้แม่ พ่อก็ให้แม่เหมือนกันรู้ไหม พ่อให้กระป๋องใส่เครื่องเย็บผ้าของแม่ พลอยดักโครเชท์เป็นแต่เมื่อไรกัน” แม่พูด

พลอยตอบว่า “ครูที่โรงเรียนสอนจะ หนูเพิ่งดักเป็นนิคหนอยก็เลยดักแต่งริมของกรไกรให้แม่จ๊ะ”

บ้านที่น่าอยู่

“ชีฝุ่นนี้มาจากไหนกันนะ มีให้กวาดได้ทุกวัน” พลอยบ่น พลางใช้ไม้ขัดขนไก่ปิดฝุ่นบนหลังตู้เดียว ซึ่งพลอยวางกระຈຈော และใช้เป็นโต๊ะแต่งตัว

ตามปกติตอนเช้า พลอยตื่นนอนแล้วจะคลบมุ้ง สะบัดผ้าห่ม ดบหมอน ดึงผ้าปูที่นอนให้ตึง และคลุมผ้าไว้ป้องกันฝุ่นละออง

วันนี้เป็นวันเสาร์ พลอยไม่ต้องไปโรงเรียน มีเวลาทำความสะอาดบ้านได้เต็มที่ พลอยชักผ้าปูที่นอน ปลอกหมอนและผ้าคลุมเตียงเข้า ยกที่นอนออกไปตากที่นอกชาน จะได้เชียวตากให้ปิดฝุ่นได้สะดวก

พื้นบ้านของพลอยเป็นไม้กระดาน กวาดเช็ดไว้สะอาดเป็นมัน น่านั่งนอน

พลอยรับหน้าที่เช็ดกวาดในบ้าน โฟฟุ่ยดูแลบริเวณรอบๆ เรือน เก็บใบไม้ ใช้ไม้กวาดทางมะพร้าวกวาดลานซีเมนต์ บางเวลาฝนตกเฉอะแฉะทำให้ลื่น โฟฟุ่ยต้องคอยใช้แปรงลวดขัดทางเดินที่ลาดซีเมนต์และขั้นบันไดไม้ให้มันใคร่จับ เพื่อกันเดินหกล้ม

พลอยใช้ไม้กวาดด้ามยาวสำหรับกวาดหยากไย่ตามฝาและเพดานลงมาก่อนปิดฝุ่นตามหลังตู้และโต๊ะเก้าอี้ แล้วจึงกวาดพื้น ใช้ไม้กวาดดอกหญ้าสอตกวาดใต้โต๊ะ ใต้เตียง และตามพรม ตะล่อมให้ชีฝุ่นมารวมกัน กวาดลงในที่รับผงได้สะดวก

แม่ทำผ้าเช็ดเรือนไว้ให้พลอย ใช้ผ้าเช็ดตัวและผ้าถูเก่าขาดแล้วมาทบกันเข้า เย็บให้ติดกัน ไม่ให้รูดง่าย

พลอยตักน้ำมาครึ่งถังพอกไห จุ่มผ้าลงในน้ำแล้วบิดให้หมาด ถูถูยหลังไปเรื่อยตามความยาวของแผ่นกระดาน ตรงมุมห้องมักมีชีฝุ่นไปรวมอยู่ ต้องเช็ดให้ถี่ ชักผ้าเปลี่ยนน้ำบ่อยๆ พื้นเรือนจึงจะสะอาด มีจะนั้นจะเหมือนกับเอาน้ำสรงปรกไปทา ไม่ได้ทำให้พื้นเรือนสะอาดขึ้น

พลอยคิดว่าถ้ามีที่เข็ดพื้นเหมือนอย่างที่ใช้อยู่ในโรงเรียนก็จะดี เอาผ้าสอดไว้ให้แน่นตรงปลายของไม้ถือด้ามยาว เดินเข็ดได้เร็ว ไม่ต้องก้มตัว แต่ห้องของพลอยเล็กนิดเดียว ก้มๆ เงยๆ เข็ดประเดี๋ยวก็เสร็จ เป็นการออกกำลังไปด้วยในตัว

วันหนึ่งพลอยคิดจะเข็ดให้เร็ว จึงจับผ้าทั้งสองมือ ก้องค้องไถผ้าไปข้างหน้าเต็มแรง ขาไปไม่ทันมือ เลยหกล้ม คางกระแทกพื้นถึงกับเจ็บ แม่บอกว่าดีเท่าไรที่แขนขาไม่หัก ทำอะไรพรวดพราดไม่ดี จะเจ็บตัวและเสียงาน

ห้องน้ำห้องส้วมก็สำคัญ พื้นมักลื่นเพราะเปียกน้ำอยู่เสมอ อาบน้ำแล้วต้องหมั่นขัดล้างให้สะอาด พื้นห้องน้ำของพลอยเป็นซีเมนต์ ใช้น้ำประปาขัดจึงจะสะอาด ความสกปรกและกลิ่นเหม็นทั้งหลายเกิดเพราะเราทำ เราจึงต้องทำความสะอาดด้วยตัวของเราเอง ทั้งพลอยและไพฑูรย์รู้ว่าการทำงานบ้านแสดงว่าเราเป็นเจ้าของบ้าน เราเป็นคนมีบ้าน และรักบ้านของเรา

พลอยรักดอกไม้ เห็นดอกไม้สวยงาม แล้วสบายใจ ทำให้บ้านเรือนสดชื่น ไพฑูรย์ทำกระถางดินเผาปลูกต้นสวานน้อยประแป้งมาให้พลอยวางที่มุมห้อง ตรงระเบียบบ้านชวนต้นไม้ห้อยระย้าน่าชม ไพฑูรย์เลือกชนิดที่สวยและกินได้ด้วย

บนโต๊ะรับแขก พลอยตั้งแจกันดอกดาวเรืองสีเหลืองสดใส ตัดกันดีกับใบลิเลียจัด ทำให้ห้องดูสว่าง ส่วนบนตู้เสื้อผ้าข้างกระຈกเจ้าในห้องนอน พลอยทำดอกกุหลาบผ้าสีชมพูจัดในแจกันใบเล็ก ได้ดูได้เชยชมทุกวัน พลอยภูมิใจมากที่เป็นงานฝีมือของพลอยเอง

ไพฑูรย์ชอบเล่นเครื่องยนต์กลไก รถโกนาคันเล็ก เครื่องร่อนซึ่งร่อนได้จริง ๆ รถตำรวจมีไฟแดงวาว ๆ พ้อซื้อให้ตั้งแต่ปีกลาย ไพฑูรย์เก็บวางไว้ที่ชั้นในห้องเรียบร้อย ไพฑูรย์จำได้ดีว่าเคยวางของเล่นทั้งไว้บนพื้นห้อง ตัวเองเดินพรวดพราดมาจากไหนไม่รู้ สะดุดของเล่นหกคะเมนตีลังกาไปเลย พ่อบอกว่าเคราะห์ยังดีที่หัวไม่ฟาดพื้น อุบัติเหตุมักเกิดในบ้านมากกว่าที่อื่น หยิบของอะไรมาจากไหนแล้วต้องเก็บเข้าที่เดิม กระเป๋าย่านหนังสือเรียนก็เหมือนกัน กลับมาจากโรงเรียนแล้ววางให้เป็นที่ ข้าวของโน้นจะได้ไม่กระจัดกระจาย หยิบยี่สิบได้สะดวก เข้าๆ จะรีบไปโรงเรียน นั่นขาด นี่หาย น่ารำคาญ

บ้านน่าอยู่เพราะพ่อแม่รวมทั้งพลอยและไพฑูรย์ช่วยกันทำให้น่าอยู่ ลูกช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ มีความสะดวกสบาย พ่อแม่รักลูก เลี้ยงดูและอบรมลูกด้วยความรัก ลูกรักและเชื่อฟังพ่อแม่ ทุกคนเป็นสุข

แต่งตัวให้สวยสะอาด

เดือนเมษายน อากาศร้อนจัด แต่บ้านของพลอยสบายมาก เพราะมีต้นไม้ใหญ่น้อยร่มรื่นทั้งวัน โรงเรียนปิดภาคนานเป็นเดือน พลอยอยู่กับบ้านช่วยแม่ทำงานบ้าน เก็บพืชผลไม้ในไร่ ขายบ้าง ตากแห้ง คอง หรือกวานไว้กินบ้าง ทำงานเย็บปักถักร้อย หัดตัดเย็บเสื้อผ้า สลับกับอ่านหนังสือ ไม่ปล่อยเวลาให้ว่างเลย

วันสงกรานต์หลังจากรดน้ำขอพรยายแล้ว พ่อแม่จะพาพลอยกับไพฑูรย์ไปเยี่ยมรดน้ำขอพรคุณปู่คุณย่าในเมือง พ่อแม่เตรียมผ้าถุงผ้าห่มไว้เป็นของกราบคุณปู่คุณย่า พลอยมีมะยมกวนไปฝากท่านสองขวดผูกโบสีขาวน่ารัก พลอยกวนเองอย่างตั้งใจ ส่วนไพฑูรย์มีพัดไม้ไผ่สาน ตามีลวดลายงาม เป็นงานฝีมือของไพฑูรย์ที่ทำในชั้นเรียน

พ่อแม่บอกว่าไปขอพรคุณปู่คุณย่าแล้ว จะพาพลอยกับไพฑูรย์ไปไหว้พระที่วัดพระแก้วในวังหลวงด้วย ต้องแต่งตัวให้เรียบร้อย

พลอยกับไพฑูรย์ตื่นแต่เช้า จัดแจงอาบน้ำแต่งตัว เนื้อตัวสะอาดเสียก่อน จึงจะใส่เสื้อผ้าได้สวย เพื่อโคลมมักอยู่ตามชอกคอชอกหู ต้องทัดสิเป็นพิเศษ หน้าร้อนเหงื่อออกอยู่เรื่อย ทำให้ต้องอาบน้ำสระผมบ่อยๆ

พลอยกับไพฑูรย์ไม่มีเสื้อผ้ามาชุด กระโปรงนักเรียนของพลอยเป็นสิกรมท่า พลอยมีเสื้ออยู่ตัวหนึ่งเป็นจุดกลมๆ หลายสีน่าเอ็นดู มีโบสีแดงที่ปักด้วย เข็มกันติดกับกระโปรงสิกรมท่า และเหมาะกับตัวพลอย ไม่ต้องซื้อหาใหม่ พลอยรู้ว่าแม่ต้องขายกล้วยหลายเครือจึงจะได้สวดค์พอซื้อผ้ามาตัดเสื้อ เสื้อแต่ละตัวต้องใส่ให้คุ้มค่า ไม่เห็นน่าอายที่จะใส่เสื้อซ้ำๆ อยู่ตัวเดียว

พลอยมีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี หน้าตาแจ่มใส มีเลือดฝาด อาบน้ำทาแป้ง แต่งตัวสะอาดหมดจด ใส่เสื้ออะไรก็สวย ใครเห็นใครชม

ไพฑูรย์มีกางเกงขายาวสีน้ำตาลอยู่หนึ่งตัว วันนี้จะได้ใส่กับเสื้อเข็ดสีนวลเข้าชุดกัน ไพฑูรย์ชอบสีน้ำตาล เพราะไม่เห็นสิ่งประอะเบื่อน่าย่ ใส่กับเสื้อสีอะไรก็ได้ทั้งนั้น ไม่ต้องมีกางเกงหลายตัว กางเกงเครื่องแบบก็ใช้สวมโอกาสอื่นๆ ได้เหมือนกัน

เครื่องแบบนักเรียนนี้ดี ใช้ได้ทุกโอกาส ไม่มีเสื้ออื่นก็ไม่เป็นไร เก๋ใหม่ไม่สำคัญ ชักริดให้สะอาดเข้าไว้ คนแต่งตัวสะอาด สุภาพเรียบร้อย เข้าไหนเข้าได้

ที่บ้านคุณปู่คุณย่า พี่น้องมาชุมนุมกันหลายคน พ่อแม่พาพลอยกับไพฑูรย์เข้าไปกราบรดน้ำคุณปู่คุณย่า ท่านให้ศีลให้พรแล้ว ทุกคนกราบรับ คุณปู่คุณย่าชื่นชมของขวัญฝีมือพลอยกับไพฑูรย์มาก

พี่น้องที่อยู่กับคุณปู่คุณย่าออกมาต้อนรับพลอยกับไพฑูรย์ หาน้ำเย็นมาให้ดื่ม ชวนคุยกันเป็นที่สนุกสนาน

กว่าจะกลับถึงบ้านก็ร่วมบ่าย อากาศร้อนจัด เหื่อออกท่วมตัว พลอยถอดเสื้อผ้ออก ผึ่งไว้ให้แห้งเหื่อ เสื้อที่ใส่แล้ว กอขยุกขยิกไว้ไม่ได้ กลิ่นเหื่อเหม็นจับเสื้อ ทำให้เสื้อชักยาก และอาจขึ้นรา

ไฟทุยรู้จักถนอมใช้เสื้อผ้า กางเกงกับเสื้อขอไฟทุยใช้ผ้าที่ไม่ไครยับ จึงซักง่าย เมื่อ ถอดออกจากตัวแล้ว แขนหรือผึ่งผาดไว้ให้ติ เสื้อผ้าจะไม่ยับ

ไฟทุยเทน้ำใส่อ่าง ละลายผงซักฟอกในน้ำ แผผ้าที่จะซักไว้สักครู่ เพื่อให้ผงซักฟอก ซึมซาบเข้าในเนื้อผ้าได้เต็มที่ ใส่สิ่งสกปรกเหื่อโคลออกมา จะได้ไม่เปลืองแรงซักมาก ไฟทุย ใช้แปรงขนอ่อนแปรงเฉพาะส่วนที่สกปรกมาก เช่น ขาขากางเกง ก้นกางเกง คอเสื้อ ซักใน น้ำสะอาดจนหมดผงซักฟอก ถ้าๆ ให้น้ำออกจากผ้าแล้วตาก ไฟทุยก็กลัวกางเกงจะเลียรอยและ เสื้อจะยับ จึงไม่บิดเลย ไม่เสียเวลารีดด้วย ตากกับไม้แขวนเสื้อยิ่งดี

กระป๋องเครื่องแบบของพลอยมีรอยจับจับ ถ้าซักอย่างระวังเหมือนอย่างไฟทุยซักกางเกง รอยจับจะคงอยู่อย่างเดิม ไม่ต้องรีดจับจับกันทุกครั้งก็ซัก ถ้าตากในที่ที่มีแดดจัดมาก กลับเอา ซักในออกมาซักนอก กระป๋องเครื่องแบบจะไม่เก่า สีไม่ซีดเร็ว ถ้าเราถนอมใช้เสื้อผ้าซักรีดดี จะใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อหาให้เสียเงินบ่อยๆ ยิ่งเป็นนักเรียนท่ามทาकिनยังไม่ได้ ต้องพึ่งพ่อแม่ เงินทองที่ใช้ซื้อเสื้อผ้าคือน้ำพักน้ำแรงที่พ่อแม่ทำงานเพื่อให้เราได้ใช้

ถ้าเป็นเสื้อผ้าอย่างอื่น อย่างเสื้อใส่ทำไร่ของพ่อ ผ้าถุงของแม่ ผ้าเช็ดตัว ต้องการ
ซื้อมาก บิดให้แห้งแล้วสะบัดแรงๆ ก่อนตาก จึงจะสะอาดดี

เสื้อของเรา เราใส่เป็น เราก็ต้องซักต้องรีดเอง ไพฑูรย์คิด

พลอยกับไพฑูรย์มีตู้เสื้อผ้าคนละใบ พ่อทำให้รูปร่างเหมือนกับชั้นวางของ แบ่งเป็นช่องไว้
สำหรับแขวนเสื้อ แม่เย็บผ้าสีสวยมากกันไว้เป็นม่านกันฝุ่นละอองเข้า เสื้อผ้าของพลอยกับไพฑูรย์
มีไม่มากนัก แต่เก็บไว้เป็นระเบียบงามตาดี มองเห็นทันทีว่าวางอะไรไว้ตรงไหน ไม่ต้องรื้อไม่ต้อง
ค้น พลอยเข้าใจหากกล่องรองเท้ามาใส่ของจุกจิก ของเล่นบ้าง ของใช้บ้าง กล่องเล็กกล่องน้อย
ใช้กระดาษสีวาดลายสวยมาหุ้มเข้า กลายเป็นของน่าใช้ ไม่ต้องทิ้งข้าวของให้เกลื่อนรกตา
บนหลังตู้เสื้อผ้า พลอยวางกระຈะจกเข้า ใช้เป็นโต๊ะแต่งตัว

วันหนึ่งไพฑูรย์กลับจากโรงเรียน เห็นแม่นั่งเย็บอะไรอยู่ จึงเข้าไปหา ถามว่า

“แม่เย็บอะไรครับ”

“ปะเสื้อให้พ่อนะลูก” แม่ตอบ

“ตรงข้อศอกมักขาดก่อนที่อื่น ตรงไหล่ก็เหมือนกัน แม่เลยใช้ผ้าปะยึดเอาไว้จะได้ใช้ต่อไป
ได้อีก”

“ผมนึกว่าแม่จะเย็บเสื้อสมัยใหม่ให้ผมเสียอีก เห็นเสื้อที่เขาขายกันก็ปะอย่างนี้” ไพฑูรย์พูด

“ปะให้เป็นเสื้อสวยก็ได้ ทั้งสวยทั้งทน” แม่ตอบ “ว่าแต่ลูกไปทำอะไรมากระดุมเสื้อหายไปเม็ดหนึ่ง”

“ผมเล่นปล้ำกันครับ” ไพฑูรย์เล่า “ปล้ำกันไปปล้ำกันมา กระดุมหลุดไปตั้งแต่เมื่อไร ไม่ทราบ หาเท่าไรก็ไม่พบ แม่มีสิ๊กเม็ดใหม่ครับ”

แม่มีกระดุมเก็บใส่ไว้ในกล่องเครื่องเย็บเป็นประจำ เพราะรู้ว่าเสื้อของไพฑูรย์ กระดุมหลุดขาดหายไปบ่อย ๆ

ไพฑูรย์เคยหัดเย็บผ้ามาบ้างแล้ว เคยคุณแม่เย็บผ้าอยู่เสมอ ๆ ไม่เห็นจะยากที่ตรงไหน ดึงด้ายออกจากหลอดมาหนึ่งเส้น สันเข็มควบด้ายเข้าเป็นสองทบให้แน่นหนา แล้วขมวดปมแทงเข็มขึ้นลงไปตามช่องกระดุมหลาย ๆ ครั้ง แล้วจึงทำปมเพื่อหยุดด้าย เดี่ยวเดียวก็ติดกระดุมเสร็จ

ที่ไพฑูรย์คิดว่าสนุกดี แม้จะทำยากสักหน่อย คือ ขุนผ้า ต้องใช้สะดึงซึ่งให้รอยขาดอยู่ตรงกลาง แล้วใช้เข็มแทงขึ้นแทงลงสานขัดกันจนเต็มรอยขาด

ส่วนพลอยนั้นมักเป็นเรื่องรอยสอยของชายกระโปรงหลุด ตะขอเกี่ยวกระโปรงหลุด ต้องซ่อมกันอยู่บ่อย ๆ พลอยคิดว่าเมื่อไรโตขึ้น เย็บจักรเป็น พลอยจะเย็บชายกระโปรงด้วยจักรให้แน่นหนาทีเดียว ตอนนี้จะหัดสอย หัดด้นให้เก่งเสียก่อน ตะเข็บขาดเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ใช้ด้นด้วยมือได้เอง ไม่ต้องไปกวนแม่ อะไรที่หลุดที่ขาดเพียงเล็กน้อย รีบซ่อมเสียก่อน ปล่อยเอาไว้จะชำรุดเสียหายมากจนซ่อมแซมไม่ได้ ต้องทิ้งไปน่าเสียดาย

หุงข้าวต้มแกง

แม่ของพลอยทำกับข้าวอร่อยที่สุดในโลก พลอยคิดเช่นนั้น เมื่อพลอยยังเล็ก พลอยชอบเล่นหุงข้าวต้มแกง แม่ซื้อถ้วยชามใบจิ๋วมาให้เล่น เคี้ยวนี้พลอยโตพอที่จะช่วยแม่ทำกับข้าวจริง ๆ แล้ว

พลอยกลับจากโรงเรียน ผลัดเสื้อเครื่องแบบนักเรียนผ่องไว้ สวมเสื้ออยู่กับบ้านสบาย ๆ แล้วเข้าครัว แม่บอกว่าวันนี้แม่จะแกงจืดผักตำลึง พ่อจับได้ปลาช่อนมาหนึ่งตัว ตั้งใจว่าจะเผาจิ้มน้ำปลา

พลอยชอบกินผัก ที่บ้านของพลอยมีผักหลายชนิด เวลาทำกับข้าวไม่ต้องซื้อ ถั่วฝักยาว ถั่วพู มะเขือ แตงกวา เหล่านี้มีพอกิน กระถิน ตำลึงขึ้น่ายอยู่ข้างรั้ว พลอยลงเรือนไปเก็บยอดตำลึง เลือกแต่ยอดอ่อน ๆ นำกิน พลอยตัดใบตองมาด้วยเพราะแม่จะใช้ห่อปลาเผา

บ้านของพลอยกินข้าวหนึ่ง อร่อยและมีคุณค่าอาหาร ดึกว่าหุงข้าวแล้วเทน้ำข้าวทิ้ง เด็ก ๆ อย่างพลอยก็ทำได้ไม่เห็นยาก ล้างข้าวให้หมดฝุ่นละออง ใส่ชั้นใสน้ำวางในลังถึงที่มีน้ำ แล้วตั้งไฟสักครึ่งชั่วโมง ข้าวก็สุกดี วันไหนทำกับข้าวที่ใช้นึ่ง อย่างไข่ตุ๋นหรือปลานึ่งก็ยังสะดวกนึ่งไปพร้อมกับนึ่งข้าวได้เลย

วันนี้มีแกงจืดแล้ว แม่เลยกะจะกินปลาเผาแทนที่จะนึ่ง รสจะได้ไม่ซ้ำกัน
แกงจืดทำไม่ยาก อยู่โรงเรียนครูก็เคยสอนให้ทำ แม่ก็อยากรู้เหมือนกันว่าพลอยจะ
แกงจืดผักคำสิงได้ร่อยลักแค่ไหน

พลอยล้างผักคำสิงเสียก่อน ผุ่นละออผักเกาะอยู่ตามใบ เด็ดยอดและใบใส่ขามไว้ หั่น
หมูเป็นชิ้นแล้วสับให้ละเอียด พลอยจำได้ว่าถ้าจะให้หมูสับนุ่มร่อยดี ไม่เหม็นคาว ใส่กระเทียม
พริกไทยและน้ำเล็กน้อยลงในเนื้อหมู พอน้ำในหม้อเดือดจึงใส่หมูคนให้กระจาย หรือจะใช้ชี้นวดตัด
เป็นก้อนเล็กๆ ก็ได้ ปُرด้วยน้ำปลา เมื่อรสดีแล้วจึงใส่ผัก ปิดฝาแล้วยกลง แกงจืดอย่างนี้
ต้องกินร้อนๆ แม้ว่าจะ

แม่ให้พลอยทาเกลือป่นที่ตัวปลา แล้วใช้ใบตองพันหลายชั้นจนหุ้มมิดชิด เสียบไม้กลัด
ให้แน่นแล้วย่างไฟ กลิ่นปลาเผาชวนให้หิวข้าวคืนนี้ แม่ทำน้ำปลาพริกชี้ห่อมะนาวของโปรดของ
พ่อเอาไว้จิ้มปลาด้วย มะเขียวก่ำกำลังออกเต็มต้น เอามาเผาเสียบพร้อมๆ กัน กินเข้ากันดีกับ
ปลาเผาจิ้มน้ำปลา

พลอยรู้ว่าผักมีประโยชน์แก่ร่างกาย กินแล้วแข็งแรง ผิวพรรณดี ควรกินทุกวัน

โต๊ะกินข้าวของพลอยเป็นโต๊ะกลมเตี้ย พ่อ แม่ ไพฑูรย์และพลอยนั่งกับพื้นล้อมวงกันได้
สะดวกกว่าวางบนพื้นเรือน พ่อของพลอยมีฝีมือช่างไม้อยู่บ้าง หากไม่มาทำเอง พลอยใช้ผ้าปูโต๊ะ
ที่สวยวิจิตรมาเป็นงานส่งครูตอนเรียนวิธีสอยผ้า ปูโต๊ะกินข้าวทุกวันด้วยความภูมิใจ แยกไปครามา
พ่อแม่มักบอกแซกว่าผ้าปูโต๊ะเป็นฝีมือของพลอย

พลอยจัดโต๊ะอาหาร วางจานไว้มาก ช้อนอยู่ขวา ส้อมอยู่ซ้าย ผ้าเช็ดมือพับวาง
ในงาน เวลาจะกินจึงคลี่ออกคลุมตัว

พลอยชอบเวลาอาหารเย็นที่สุด เพราะได้คุยกับพ่อแม่และไพฑูรย์ มีอะไรก็จะมาเล่าสู่กันฟัง
พ่อสงสัยว่าวันนี้ทำไมไพฑูรย์ไม่คุยเสียงดังเหมือนเคย จึงถามว่า

“วันนี้ทำไมเงียบไปล่ะลูก”

ไพฑูรย์ตอบว่า

“ผมไม่กล้าคุยมากเวลากินครับ เดี่ยวจะเหมือนเพื่อนที่โรงเรียน กลางวันวันนั้นครับ
พวกผมกินข้าวไปคุยอะไรกันไป นายแก้วข้างคุยกว่าเพื่อน ถูกใจอะไรไม่รู้หัวเราะเสียงดังลั่น
ทั้งคำข้าวจนสำลัก หายใจไม่ออก ตกใจกันทั้งโต๊ะ ครูบอกว่าเวลาเคี้ยวข้าวอย่าพูดอย่าหัวเราะ
ข้าวจะตกลงไปในหลอดลม ทำให้สำลัก เพราะลิ้นไก่เปิด ผมอ้าปากส่องกระຈุด เห็นลิ้นไก่
อยู่กลางคอจริง ๆ เลยกลัวครับ”

พ่อว่านอกจากไม่หัวเราะเสียงดังแล้ว เวลากินข้าวต้องระวังกิริยามารยาท เคี้ยวต้อง
จิบๆ ก็ไม่ดี น่าเกลียด จะไอจะจามต้องหันหน้าไปทางอื่น แล้วปองปากไว้ ช้อนส้อม จาน
ชาม อย่าให้กระทบกันดังน้ก

ไพฑูรย์กับพลอยกินอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัด แม่ถามว่า “วันนี้ที่โรงเรียนเขาให้กินอะไร”

พลอยตอบว่า “กินกล้วยเขียวราดหน้าผักคะน้า ของหวานเต้าส่วนจ๊ะแม่ อร่อยและอึดมีเต้าส่วนนี้ทำจากอะไรจ๊ะแม่”

“ทำจากถั่วเขียว” แม่ตอบ “ถั่วทุกอย่างเป็นอาหารดี ราคาถูก กินมากๆ เกะดีเป็นอาหารโปรตีนใกล้เคียงกับเนื้อสัตว์”

แม้รู้ว่าโรงเรียนใช้การกินอาหารกลางวันนั้นเอะฝิกระเบียบและมารยาทในการกินแก่พลอย พลอยต้องเข้าแถวล้างมือให้สะอาดก่อนกิน รอลำดับก่อนหลัง ไม่ต้องขี้อแย่งกัน ซึ่งจะทำให้ได้ใช้เวลามีคนมาก ๆ ทำอะไรเข้าแถวเรียงกัน ทำให้สะดวกรวดเร็วกว่าต่างคนต่างแย่งกันเพื่อจะได้ก่อน

ครอบครัวของพลอยไม่กินข้าวเหลือทิ้งในจาน ตักมาพอกินได้หมด พลอยรู้ว่าข้าวทุกเม็ดมีค่า ขาวนาปลูกให้เรากินด้วยความเหนื่อยยาก

ทุกคนรวบรวมข้อล่อแสดงว่าอึด ไพฑูรย์รับหน้าที่เก็บจานขามไปล้าง มีถาดไว้หนึ่งใบสำหรับขนจานขาม ไพฑูรย์ซ้อนจานข้าวไว้ล้าง ขามไว้บน ข้อนล่อมวางไว้ข้างๆ ยกทีเดียวไม่เสียเที่ยว

ไพฑูรย์กวาดเศษอาหารเล็กๆ น้อยๆ ที่กินไม่ได้อย่างก้างปลาลงบนกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้ว เพื่อจะรวมทีเดียวไปทิ้งถังขยะ ไม่เลอะเทอะ จานอะไรที่เบื่อน้ำมันมากๆ ใช้กระดาษเช็ดเสียก่อน ทำให้ล้างง่ายขึ้น แม่ไม่ไคร่ยอมให้ไพฑูรย์ล้างด้วยแก้วสวยๆ ของแม่ บอกว่าไพฑูรย์มีหนกจะทำด้วยแก้วแตก ไพฑูรย์ล้างขามด้วยน้ำเปล่าเสียก่อนแล้วจึงล้างด้วยสบู่หรือผงซักฟอก ละลายผงซักฟอกลงในขามอ่างเสียก่อนแล้วจึงวางจานขามลงในน้ำนั้น ใช้บวบถูจานให้หมดคราบเศษอาหารและไขมัน ไพฑูรย์อยู่บ้านไร่ มีรังบวบใช้เหลือเพื่อ ไม่ต้องซื้อฟองน้ำมาใช้ ล้างด้วยน้ำเปล่าให้สะอาดอีกครั้ง พอทำราวไม้ไว้ให้คว่ำจาน แห้งแล้วจึงจะเก็บเข้าตู้

แม่ดูแลครัวของแม่เป็นพิเศษ เก็บเครื่องครัวเครื่องใช้เป็นหมวดหมู่ ไม่ปะปนกัน ตู้กับข้าวของแม่สะอาด ไม่มีกลิ่น มดไม่ขึ้น กระทะ หม้อ แขนงได้ไม่เปื้อนที่ มีด เขียง ครก ใช้แล้วเช็ดล้างให้แห้ง เก็บเข้าที่เรียบร้อย ตรงผนังเหนือเคาหรือด้านข้าง พอทำราวแขวนเครื่องใช้ต่างๆ เช่น พัด ผ้าจับหูหม้อ หรือกระทะ กัฟฟี่ ตะหลิว ที่บีบปลา เหล่านั้นแขวนไว้หยิบใช้ได้สะดวกกว่าวางปนเปกันบนพื้นครัว

แกงจืดยังมีเหลืออยู่ในหม้อ แม่อุ่นเอาไว้ พรุ่งนี้จะต้มผักอีก กินเป็นอาหารเช้า ข้าวสวยร้อนๆ กับไข่เจียวและแกงจืด พลอยกับไพฑูรย์ชอบกิน ไม่เบื่อเลย

กินอาหารเย็นเสร็จพอดีถึงเวลาที่ยายชอบพูดว่า “เข้าได้เข้าไฟ” พลอยกับไพฑูรย์ทำการบ้าน พ่ออ่านหนังสือ บางทีก็สานกระบุง ตะกร้า แม่ทำงานเพลิน ยามว่างเย็บผ้าบ้าง ร้อยดอกไม้บูชาพระบ้าง

คืนนี้แม่มีงานพิเศษจะให้พลอยช่วย มะขามฝึกแก้เต็มที พ่อเก็บมาได้หนึ่งกระป๋อง แม่และพลอยช่วยกันแกะฝักมะขามเอาเมล็ดออก จะเคล้าเกลือตากแห้ง ขายได้ราคา ส่วนหนึ่งตากเก็บไว้กินนานๆ พลอยชอบคั้นน้ำมะขามเปียกมาก แก้วกระหายน้ำชุ่มคอดีนัก แม่รู้สึกจึงเลือกฝักงามๆ เอาไว้ทำน้ำมะขามให้พลอยดื่ม แม่คั้นมะขามจนได้น้ำขึ้นๆ ผสมกับน้ำตาล เกลือ เติมน้ำ แล้วกรอง นำไปต้มให้เดือด ปล่อยให้เย็น ใส่ขวดเก็บไว้กิน

น้ำมะขาม สับปะรด เหล่านี้ พลอยมีกินเป็นประจำ เพราะเป็นของมีในบ้าน ไม่ต้องซื้อ ของทำเองสะอาด ถูกอนามัยและปลอดภัยดี หน້าร้อนซื้อน้ำแข็งใส่น้ำหวานกิน ไม่ปลอดภัยเลย

พืชผักผลไม้ที่พ่อปลูกไว้ แม่ไม่ยอมให้เสียเปล่า กลัวน้ำว่าสุกพร้อมกันหลายเครือ ขายบ้างตากไว้กินบ้าง บางทีก็กว่น สับปะรด มะม่วง มะยม พุทรา กวนกินอร่อย มะคัง ซึ่งเปรี้ยวจนเข็ดฟัน แม่ยังเอามาแช่อิ่มจนหวานเจี๊ยบ ฝักกาดทอง ถั่วงอก ฝักเสี้ยน ฝักบุง แม่ดองเอาไว้อร่อยกว่าของซื้อเป็นไหนๆ

เครื่องมือเกษตรที่เรารู้จัก

ครูสำเนียงเป็นครูสอนวิชาเกษตรที่ใจดีมาก วันหนึ่งเป็นชั่วโมงเรียนเครื่องมือเกษตร ครูสำเนียงบอกนักเรียนว่าเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนา ชาวสวนที่ประกอบอาชีพทางเกษตรนั้น จะต้อง มีเครื่องมือสำหรับทำงานเกษตรทุกคน

เครื่องมือเกษตรมีหลายอย่าง ช่วยทุ่นแรง และช่วยทำงานได้สะดวก รวดเร็ว เกษตรกรที่มีที่ดินมาก ๆ มักจะใช้เครื่องมือเกษตรที่ใช้แรงเครื่องยนต์ เช่น รถแทรกเตอร์ไถดิน พรวนดิน หว่านปุ๋ย แต่ถ้าเกษตรกรมีที่ดินน้อยก็มักจะใช้จอบ เสียม ซึ่งทำงานด้วยแรงตนเอง หรืออาจจะใช้แรงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไถพรวนดินก็ได้ ครูสำเนียงได้บอกนักเรียนเพิ่มเติม อีกว่าการขุดดินเพื่อทำแปลงปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ และขุดหลุมปลูกไม้ผลนั้น ใช้จอบเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรทุกคนจะมีจอบเป็นเครื่องมือสำคัญในการขุดดินเพาะปลูกพืช

เมื่อต้นพืชเจริญเติบโตขึ้นมาแล้วจึงจำเป็นต้องพรวนดิน การพรวนดินเป็นการทำให้ ดินร่วนโปร่ง น้ำไม่แข็ง อาหารพืช หรือปุ๋ย น้ำ และอากาศ ก็จะถูกพืชดูดซึมเข้าไปได้มาก ทำให้พืชเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เครื่องมือที่สำคัญคือล้อมพรวนดิน เสียม และไม้ปลายแหลม

ส่วนเครื่องมือที่ใช้สำหรับขุดย้ายต้นกล้า ซึ่งคือดินอ่อนที่ออกขึ้นมาจากการเพาะเมล็ด เพื่อนำไปปลูกต่อไปนั้น เขาใช้ช้อนปลูก นอกจากจะขุดย้ายต้นกล้าแล้วยังใช้ขุดหลุมเล็กและพรวนดิน ได้อีกด้วย

เมื่อโรงเรียนเปิดภาคต้นไปแล้วหนึ่งเดือน ขณะนี้ฝนตกแทบทุกวัน เด็ก ๆ ไม่ค่อยมี โอกาสออกมาเล่นกลางแจ้งสนามโรงเรียน เพราะน้ำเจิ่งนองไปหมด ดินรอบ ๆ โคนต้นไม้ประดับที่ อยู่รอบโรงเรียน เช่น ขบา โกสน ถูกน้ำพัดพาหายไป พืชผักที่ปลูกในแปลงก็ถูกน้ำชะล้างดิน หายไปเช่นกัน ผักบางต้นล้มอยู่กับพื้นแปลงเห็นรากลอยขึ้นมาจากพื้นดิน จนกระทั่งฝนหยุดตก น้ำลดลงไปหมดแล้ว ครูสำเนียงจึงบอกเด็ก ๆ ให้ออกไปดูพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับที่ปลูกเอาไว้

นักเรียนทุกคนดีใจมาก เพราะมีโอกาสออกไปนอกห้องเรียน เมื่อเห็นผักกาดที่ปลูก บางต้นล้มเพราะน้ำพัดพาดินออกไปหมด ต่างก็พากันว่าฝนตกไม่ดีเลยทำให้พืชผักเสียหาย

ครูสำเนียงช่วยปลอบนักเรียนว่าเราไม่ควรเสียใจและไปว่าฝนตกไม่ดี เพราะเป็นเรื่องของ ธรรมชาติ เรามาช่วยกันพรวนดินให้กับต้นไม้ที่เราปลูกดีกว่า

ครูสำเนียงบอกให้นักเรียนทุกคนไปหยิบล้อมพรวนดิน เสียม ไม้ปลายแหลม และ ช้อนปลูกมาเพื่อจะได้ช่วยกันพรวนดิน

ทุกคนได้เครื่องมือสำหรับพรวนดินมาเรียบร้อยแล้ว ครูสำเนียงขอยืมล้อมพรวนดินจาก ไพฑูรย์ซึ่งยืนอยู่ข้าง ๆ เพื่อจะได้แสดงวิธีพรวนดินที่ถูกต้องก่อนให้นักเรียนทุกคนทำ

ครูสำเนียงพูดว่าการพรวนดินเป็นการทำให้ดินร่วนซุย โปร่ง พืชทุกชนิดต้องการดิน

แบบนี้ทั้งนั้นเพราะพืชสามารถดูดน้ำ อากาศ และปุ๋ยได้โดยง่าย วิธีพรวนดิน เราต้องขุดทาง
ดินรอบๆ โคนต้นไม้ ระวังอย่าให้รากพืชขาดมาก ขุดคุ้ยดินขึ้นมากองพูนรอบโคนต้นไม้ จากนั้นจึง
นำหญ้าแห้งหรือฟางแห้งมาคลุมโคนต้นไม้ เพื่อป้องกันน้ำระเหยออกไป และต้นไม้จะไม่พังล้มมาก
เมื่อฝนตกอีก

นักเรียนทุกคนอยากช่วยให้ต้นไม้มีชีวิตอยู่ต่อไป ต่างก็ตั้งใจฟังครูสาธิตและดูวิธี
พรวนดินซึ่งครูสาธิตทำให้ดู

สักครู่นี้ครูสาธิตแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ หมู่ หมู่ที่ ๑ ให้พรวนดินต้นผักกาดที่อยู่
ในแปลงปลูกของโรงเรียน และอีกหมู่หนึ่งให้พรวนดินต้นโกสนและชบาที่อยู่รอบโรงเรียนทั้งหมด

นักเรียนทุกคนทำงานด้วยความสนุกสนาน เร่งแรง และตั้งใจจริง

เมื่อเสร็จงานแล้ว ครูสาธิตให้นักเรียนทุกคนช่วยกันทำความสะอาดเครื่องมือ ล้างน้ำ
ใช้กาบมะพร้าวขูดอบและเสียม ถูดินและเศษหญ้าออกจนหมด เสร็จแล้วจึงใช้ผ้าเช็ดจนแห้ง
ทาน้ำมันเครื่องเพื่อถนอมมัน นำไปเก็บไว้ที่ชั้นเก็บเครื่องมือ

วันอาทิตย์โรงเรียนหยุด หลังจากตื่นนอนเช้าแล้ว ไพฑูรย์ออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน
เช่นเคย

ไฟทूरยิใช้ถังตักน้ำ แล้วนำมาเทใส่บัวรดน้ำเพื่อรดพืชผักที่ปลูกเอาไว้ พ่อบอกริธีรดน้ำ พืชผักโดยใช้บัวรดน้ำว่าให้ใช้มือที่ถนัดจับหูหัว ใส่น้ำให้เต็ม แล้วยกบัวรดน้ำพืชผัก สายบัวไปมา เพื่อให้ให้น้ำในหัวผักบัวกระจายไปถูกพืชทั้งหมดอย่างทั่วถึง

ตอนแรกไฟทूरยิใช้บัวรดน้ำไม่ค่อยถนัดนัก แต่เมื่อทำไปทุกวัน ไฟทूरยิก็เข้าใจและทำได้ อย่างถูกต้อง พืชผักได้รับน้ำอย่างทั่วถึงจึงโตเร็วออกงามดี

พ่อบอกกับไฟทूरยิอีกว่าเราไม่ควรใช้ถังตักน้ำสาตไปทิ้งดินไม้ของเรา เพราะทำให้ดินไม้ ที่ปลูกล้มหักง่าย และดินตามโคนต้นไม้ก็สูญหายไปด้วย

ระยะนี้เป็นฤดูฝน ดินไม้ทุกชนิดขึ้นงอกงามดี โดยเฉพาะหญ้าขึ้นได้งอกงามที่สุด หญ้า เป็นศัตรูของพืชผักรวมทั้งไม้ดอกไม้ประดับและไม้ผล มันแย่งอาหารหรือน้ำจากพืชที่เราปลูก หญ้าชอบขึ้นตามริมรั้ว ทำให้บริเวณบ้านรกรุงรัง และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ร้ายต่างๆ เช่น งู อีกด้วย

ที่บ้านของครูสำเนียงก็เช่นเดียวกัน ดินหญ้าขึ้นงอกงามดี ปิดบังรั้วบ้านหมด แปลงผัก ต่างๆ แปลงดอกไม้และตามโคนต้นไม้มะม่วง ขนุน มะละกอ เต็มไปด้วยหญ้า ครูสำเนียงใช้เวลาส่วนมากสอนหนังสือที่โรงเรียน จึงไม่ค่อยมีเวลาวางกำจัดหญ้า

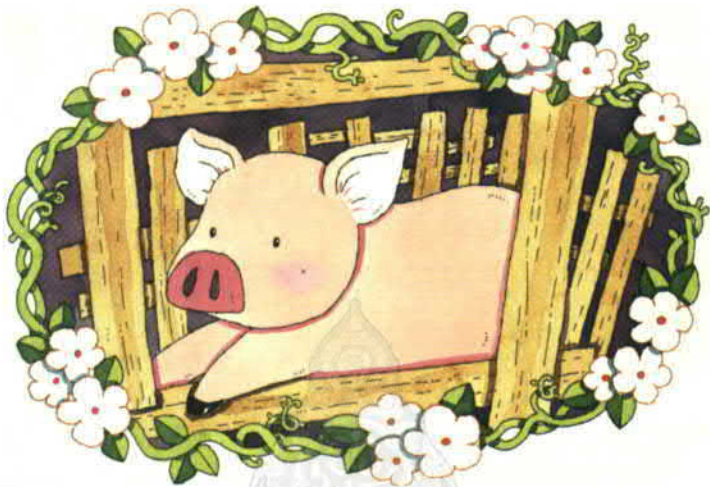
โรงเรียนหยุดวันเสาร์ ครูสำเนียงตั้งใจว่าจะคายหญ้าที่ขึ้นอยู่ในบริเวณและตามรั้วออกให้หมด

หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว ครูสำเนียงก็หยิบมีดคายหญ้าออกมาจากชั้นเก็บของ เริ่มคายหญ้าที่บริเวณริมรั้วหน้าบ้านก่อน ลักครู่หนึ่งไฟทूरยิ รุ่งริว และชาญวิทย์ ซึ้งนั่งกัน มาหาครูสำเนียงที่บ้านก็มาถึง

“สวัสดีครับคุณครู” เสียงเด็กทั้งสามกล่าวขึ้นพร้อมกัน “สวัสดีทุกคน ไปไหนกันมาละ” ครูสำเนียงถามยิ้มๆ

“ผมมาหาคุณครูครับ อยากดูไก่และหมูที่คุณครูเลี้ยงเอาไว้ พวกผมอยากจะได้เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูบ้าง ก็เลยนัดกันมาดู” รุ่งริวเป็นคนตอบ

“เอาซี จะเป็นไรไป เชิญเลย” ครูสำเนียงตอบ เด็กทั้งสามจึงเดินไปที่คอกไก่และหมู เห็นสัตว์เลี้ยงมากมาย แต่ละตัวอ้วน แข็งแรง และไม่เป็นโรค คอกก็สะอาด มีน้ำและอาหาร อยู่ในรางอย่างสมบูรณ์

เมื่อดูสัตว์เรียบร้อยแล้ว เด็กทั้งสามก็ตรงไปหาครูสำเนียงที่หน้าบ้าน

ไพฑูรย์พูดขึ้นว่า “คุณครูครับ พวกผมจะช่วยคุณครูค้ายหมูให้ นะครับ”

“อย่าทำเลย มิดตายหมูมันคมนะ จะบาดเจ็บเอา แดกก็ร้อนด้วย” ครูสำเนียงกล่าวห้าม

“ไม่เป็นไรครับ ผมอยากจะช่วยจริง ๆ” ขาณวิทย์กล่าวขึ้นบ้าง

“พวกเราจะช่วยจริง ๆ หรือ” ครูสำเนียงถาม

“จริง ๆ ครับ งานจะได้เสร็จเร็วขึ้น ผมก็ได้มีโอกาสคุยกับคุณครูถึงเรื่องการเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู” รุ่งริวพูดด้วยเสียงอันทันที

“เมื่อเออทั้งสามตั้งใจจริงก็เอา” ครูสำเนียงมองไปที่ไพฑูรย์ พร้อมกับพูดว่า

“ไพฑูรย์ไปหยิบหมวกที่ข้างบันไดมาสามใบ ใส่กันคนละใบกันแดดร้อน แล้วก็หยิบ มิดตายหมูให้กับกรไกรตัดหญ้ามาด้วยนะ”

ไพฑูรย์รับคำสั่งของครูสำเนียง แล้วรีบไปหยิบหมวก มิดตายหน้า และกรรไกรตัดหญ้า นำมาให้ครู

ชาณุวิทย์กับรุ่งรวีได้มิดตายหน้าคนละเล่ม ส่วนไพฑูรย์ได้กรรไกรตัดหญ้า

เด็กทั้งสามที่ช่วยงานของครูสำเนียงครั้งนี้ได้ความรู้ว่าการตายหน้าหรือถางหน้านั้น ต้องระวังก่อนอิฐเพราะมิดตายหน้าคม เมื่อไปถูกอิฐเข้า มิดจะบิน เวลาจะตายหน้าก็ต้องระมัดระวังเพื่อนที่อยู่ข้างเคียง เพราะใบมิดอาจจะหลุดออกจากด้าม ทำอันตรายกับเพื่อนได้ง่าย ดังนั้นก่อนใช้มิดจึงต้องดูเสียก่อนว่าด้ามมิดหลวมหรือไม่ การจับด้ามมิด ให้จับหลวมๆ แต่ให้มั่นมือ เพราะถ้าจับแน่นจะทำให้มือพองได้ มือที่ไม่ถนัด เช่น มือซ้ายให้จับหน้า แล้วจึงใช้มิดฟันลงไปให้ติดดิน หน้าที่พักหรือถางแล้ว ใช้คราดลากมากองรวมเอาไว้เพื่อทำปุ๋ยต่อไป ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ อย่าเอามิดตายหน้าไปเล่นกันเพราะอาจพลาดพลั้งได้รับอันตรายจากคมมิดได้ สำหรับกรรไกรตัดหญ้านั้น ใช้ตัดดินที่แคบ เช่น ตามมุมต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังใช้ตัดแต่งทำรั้วต้นไม้ได้อีกด้วย

งานตายหน้าที่บ้านครูสำเนียงเสร็จเกือบบ่ายสามโมง

ครูสำเนียงและเด็กๆ จึงหยุดนั่งพักผ่อนที่ใต้ร่มมะพร้าว ชาณุวิทย์เป็นคนช่างสังเกต เห็นต้นกุหลาบของครูสำเนียงต้นหนึ่งใบขาดวัน กิ่งแห้งและใบร่วงมาก จึงถามครูสำเนียงด้วยความอยากรู่ว่า

“คุณครูครับ ทำไมต้นกุหลาบจึงแลดูไม่ค่อยโตละครับ มันขาดปุ๋ยหรือครับ”

“เปล่าหรอก มันถูกแมลงกัดกินนะ แต่เราก็มีทางทำให้กุหลาบเติบโตได้” ครูสำเนียงตอบ

“ทำอย่างไรละครับ” เด็กทั้งสามถามขึ้นพร้อมกัน

“ขั้นแรกเราต้องใช้กรรไกรตัดแต่งกิ่งก่อน” ครูสำเนียงอธิบายต่อไป “เราใช้กรรไกรตัดกิ่งขนาดเล็ก เช่น กุหลาบที่พวกเราเห็นนี้แหละ เราต้องตัดกิ่งที่ไม่สมบูรณ์ออกเป็นกิ่งแห้งและตัดกิ่งที่ขึ้นซ้อนกันออกให้หมด

จากนั้นเราก็ต้องใช้เครื่องพ่นยาฉีดฆ่าแมลงทุกๆ ๗-๑๐ วัน แมลงมันจะไม่มารบกวนกุหลาบของเราก็เจริญออกดอกสวยงามต่อไป สำหรับเครื่องพ่นยานั้น ครูไม่อยากแนะนำให้พวกเราใช้หรอก เพราะมันอันตรายมาก ควรจะให้ผู้ใหญ่ของเราเป็นคนพ่นยาให้ดีกว่า” ครูสำเนียงพูดต่อว่า

“เมื่อเราป้องกันศัตรูพืชได้แล้ว เราก็ควรหาปุ๋ยมาใส่ ปุ๋ยที่ครูใช้คือมูลไก่และมูลหมูที่ครูเก็บเอามาจากคอกไก่ คอกหมูนั่นเอง แต่ถ้ามีมูลวัว มูลควาย ก็ใช้ได้ดีเหมือนกัน”

“คุณครูใช้มีดจับไข่ไก่ ขี้หมูหรือครับ น่ากลัวเหม็นแย่เลย” รุ่งรวีถามพร้อมกับหัวเราะ ทำให้ไพฑูรย์และชาณุวิทย์หัวเราะไปด้วย

“เปล่าหรอก” ครูสำเนียงพูดทันที “ครูใช้พริกขี้หนูใส่ถังก่อน แล้วเอาไปเทกองรวมกัน

เอาไว้ ปลอยทิ้งไว้จนแห้งแล้วจึงเอาพลั่วตักใส่ปิ้งก็ หัวเอาไปใส่ต้นไม้-

เด็ก ๆ จึงได้ความรู้ว่าครุสำเนียงไม่ได้ใช้ปุยจากมูลสัตว์สด ๆ ทันที่ แต่ต้องตากแดดให้แห้งก่อน แล้วจึงใช้พลั่วซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับตักปุย หรือจะใช้ผสมดินกับปุยก็ได้เหมือนกัน แล้วจึงนำไปใส่ต้นไม้ ส่วนปิ้งที่เป็นเครื่องมือสำหรับใส่ปุย และดินหรือเศษใบไม้ใบหญ้า

โรงเรียนเปิดเรียนภาคที่สองแล้ว นักเรียนทุกคนต่างก็มาโรงเรียนด้วยความตั้งใจ เพราะได้มีโอกาสพบเพื่อน พบครูเพื่อจะได้ร่วมเรียนกันอีก

ในชั่วโมงเรียนงานเกษตร นักเรียนทุกคนรู้สึกสนุกสนานและอยากเรียน ไม่มีผู้ใดเบื่อหน่าย เพราะครุสำเนียงให้เด็ก ๆ เรียนโดยการปฏิบัติจริง ด้วยการคิดและทำงานร่วมกัน นักเรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ แต่ต้องรับฟังความเห็นผู้อื่น ครุสำเนียงพูดคุยสนุก เวลายกตัวอย่างก็มีแต่เรื่องจริงของคนที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน ครุสำเนียงมีวิธีพูดและวิธีส่งเสริมให้เด็กรักงานเกษตร ตั้งใจเรียนและทำงานอย่างจริงจัง

วันนี้ก็เช่นกัน ครุสำเนียงได้ขอให้ไพฑูรย์ รุ่งริวและชาญวิทย์ออกมาเล่าเรื่องการใช้เครื่องมือเกษตรอีกครั้งหนึ่งในโอกาสที่เด็กทั้งสองได้ไปช่วยครุสำเนียงทำงานที่บ้าน

ไพฑูรย์ซึ่งคุณพ่อและคุณแม่เป็นเกษตรกรเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังว่า

"ก่อนที่จะใช้เครื่องมือทำงานนั้น ต้องดูเครื่องมือเสียก่อนว่ามีความมั่นคงปลอดภัยหรือไม่ เช่น ดำมีดต้องไม่แหลม ถ้าแหลมก็ต้องซ่อมแซมก่อน" ไพฑูรย์กล่าวต่อไป

"การจับเครื่องมือก็เช่นกันต้องจับให้ถูกต้อง เช่น การจับจอบขุดดิน พ่อของผมบอกว่าต้องระวังให้มาก การจับจอบต้องใช้มือที่ถนัด เช่น มือขวาจับที่โคน คือให้ห่างจากตัวจอบพอสมควร มือซ้ายคือมือที่ไม่ค่อยถนัด ให้จับที่ปลายด้ามจอบ สำหรับขาให้ยืนเฉียงเล็กน้อย จะได้ไม่ทกล้ม เวลาขุดดินลงไปให้พลิกดินบนลงล่าง เพื่อกลับทับหญ้าให้ตาย"

รุ่งริวเป็นคนเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังต่อไป "เครื่องมือที่เราใช้ทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว เราต้องทำความสะอาดโดยล้างน้ำเสียก่อน ใช้กบมะพร้าวหรือแปรงขัดดูดิน หรือสิ่งสกปรกออกให้หมด เสร็จแล้วจึงเช็ดให้แห้ง ทาด้วยน้ำมันเครื่องเพื่อป้องกันสนิม"

ชาญวิทย์เป็นคนสุดท้ายที่ครุสำเนียงให้เล่าเรื่องการเก็บรักษาเครื่องมือ ชาญวิทย์พูดว่า "เราต้องมีที่เก็บเครื่องมือก่อน โดยทำเป็นชั้น หรือเก็บไว้ในกล่อง ในตู้ก็ได้ถ้าเป็นเครื่องมือเล็กๆ จอบ เสียม คราด ควรเก็บไว้ตามชั้นวางของ สำหรับบัวรดน้ำ ถังตักน้ำ ควรวางคว่ำ ส่วนมีดดาบหญ้า ข้อนปลูกล้อมพรวนดิน ไม้ปลายแหลม ควรเก็บไว้ตามกล่องหรือในตู้เก็บเครื่องมือ"

ครุสำเนียงกล่าวเพิ่มเติมให้นักเรียนทุกคนทราบอีกว่าการเก็บเครื่องมือนั้นช่วยให้เราเป็นคนมีระเบียบวินัยดี และได้ใช้เครื่องมือนาน ๆ ไม่สูญหาย เมื่อหายก็รู้ จะดูก็งามตา

ที่บ้านของดอกรัก

บ้านของดอกรักเหมือนกับบ้านของไฟฟูรยี่คือทำงานเกษตร ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายอย่าง แต่บ้านของดอกรักมีพืชผักสวนครัวมากกว่า พ่อของดอกรักรู้ว่าตอนหน้าฝนต้องปลูกผักกาด ต้นหอม ถั่วฝักยาว มะเขือ มะระ ฝักบัว กระบี่ บวบ พริก เพราะพืชผักเหล่านี้เจริญงอกงามดีในหน้าฝน ราคานี้พ่อของดอกรักจึงปลูกมาก แต่พอตอนหน้าหนาวคือเริ่มเดือนพฤศจิกายน พ่อของดอกรักก็จะเปลี่ยนไปปลูกกะหล่ำปลี กะหล่ำดอก มะเขือเทศ ถั่วลันเตา ฝักสลัด ดอกรักปลูกพืชผักเก่งมาก เพราะพ่อสอนวิธีปลูกให้ เพื่อนๆ ของดอกรัก เช่น ชีวิน เดือนใจ และนงนุชมักจะขอให้ดอกรักช่วยปลูกผักให้ซึ่งดอกรักก็ช่วยเหลือ

ชีวินเป็นเด็กมีมานะมาก คิดอยากจะปลูกผักไว้กินเองบ้างเพราะเห็นว่าการปลูกผักไว้กินเอง ทำให้ประหยัดเงิน ปลอดภัย และได้ออกกำลังกายดี ทำให้ร่างกายแข็งแรง และถ้าเหลือกินก็เอาไปขายได้เงินอีก

วันนี้ชีวินได้มาเยี่ยมบ้านของดอกรักเช่นเคย ชีวินไหว้พ่อของดอกรักแล้วพูดขึ้นว่า

“คุณพ่อครับที่บ้านของผมมีที่ดินอยู่นิดหน่อย ผมตั้งใจว่าจะปลูกผักสักสองหรือสามแปลง ผมควรจะปลูกผักอะไรดีครับ”

“เอ้อ พ่อคิดว่าปลูกผักที่ขึ้นง่าย ๆ ดีกว่า เช่น ฝักบัว ฝักกาด ต้นหอม ฝักเหล่านี้โตเร็ว อายุ ๓๐ กว่าวันก็ถอนเอามากินได้แล้ว” พ่อของดอกรักกล่าวแนะนำ

“เขาใช้เมล็ดหรืออะไรปลูกครับ” ชีวินถามด้วยความสนใจ พ่อของดอกรักจึงต้องเล่าให้ชีวินฟัง “วิธีปลูกผักนั้นไม่เหมือนกัน ผักบางอย่างต้องเพาะเมล็ดให้เป็นต้นกล้า ซึ่งต้องใช้เวลาเพาะประมาณ ๓๐ - ๔๐ วัน เช่น ฝักกาดขาว ฝักสลัด มะเขือเทศ พริก เมื่อต้นกล้าโตแล้ว จึงย้ายเอาไปปลูก แต่ฝักบัว มะระ ถั่วฝักยาว ใช้เมล็ดปลูกได้เลย ส่วนต้นหอมใช้วิธีแบ่งแยกเอาหัวไปปลูก”

“การปลูกนี้ยากไหมครับ” ชีวินถามอีก

“จะว่ายากมันก็ยาก จะว่าง่ายมันก็ง่าย แต่พ่อคิดว่าสิ่งที่สำคัญก็คือเราต้องเตรียมดินให้ดี ถ้าเราจะเพาะเมล็ดเพื่อปลูกผักกาด เราต้องเตรียมดินเพาะก่อน” พ่อของดอกรักกล่าวต่อไปว่า

“ดินที่เพาะเราต้องทุบให้เป็นก้อนเล็ก เสร็จแล้วเอาปุ๋ยคอก เช่น ชีว ขี้ควาย ขี้หมูที่เก่าๆ หรือแห้งแล้วเท่านั้น ผสมกับดินเท่าๆ กัน คลุกเคล้าให้เข้ากันดี เสร็จแล้วจึงเอาไปใส่ในภาชนะที่เพาะ เช่น กระบะไม้ โดยใส่ดินผสมนี้ห่างจากขอบกระบะประมาณ ๑ เซนติเมตร เพื่อป้องกันไม่ให้ดินล้นออกมาตอนที่เรารดน้ำ”

“เสร็จแล้วเราปลูกเลยหรือคะ” เดือนใจที่ยืนอยู่ข้างๆ ถามขึ้นบ้าง

“เราไม่เรียกว่าปลูกหรอก เราเรียกว่าเพาะ” พ่อของดอกรักตอบยิ้มๆ แล้วกล่าวต่อไปอีก

“จากนั้นเราก็เกลี่ยหน้าดินในกระบะให้เรียบ นำเมล็ดผักมาหว่านให้ทั่ว แล้วโรยทับด้วยดินละเอียดบางๆ การหว่านเมล็ดต้องระวังอย่าให้ถี่เกินไป เพราะเมื่อออกเป็นต้นกล้าแล้ว จะทำให้ต้นกล้าแย่งกันขึ้น ต้นเบียดกัน ทำให้สูงชะลูดและอ่อนแอ เวลาซุกย้ายไปปลูกก็ไม่ค่อยสะดวก และรากขาดง่าย”

“หนูอยากเพาะเมล็ดผักจังเลย” นงนุชซึ่งยืนฟังอยู่เงียบๆ พุดขึ้นบ้าง

“หนูอยากเพาะจริง ๆ หรือ” พ่อของดอกรักถาม

“อยากครับ” ชีวินแย่งตอบ

“เေါ่ ทุกคนตามพ่อมา พ่อจะทำให้ดูก่อน เสร็จแล้วช่วยกันทำเองบ้างนะ” พ่อของดอกรักพูดในที่สาธารณะ เด็กๆ ทุกคนเดินตามพ่อของดอกรักไปที่เรือนเพาะชำ ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับเพาะขยายพันธุ์พืช และเก็บรวบรวมพันธุ์ต้นไม้ทุกชนิด

พ่อของดอกรักได้แสดงวิธีหว่านดิน แล้วจึงเอาน้ำคอกมาผสมดิน ใส่ดินผสมลงในกระบะ และหว่านเมล็ดผักลงไป โรยดินละเอียดทับเมล็ดผักเล็กน้อย พร้อมทั้งรดน้ำโดยใช้บัวรดน้ำ จนกระทั่งน้ำกระบะเพาะไปทั่วไว้ในที่ร่มว่าไร้มแสงแดดเล็กน้อย

ชีวินเป็นผู้ที่สนใจกว่าเพื่อน หัดทำทันที หยิบกระบะไม้ที่อยู่ข้างประตูเรือนเพาะชำมาเตรียมไว้ แล้วทำตามวิธีที่พ่อของดอกรักแสดงให้เห็น ปรากฏว่าชีวินทำได้เรียบร้อยและถูกต้อง พ่อของดอกรักถึงกับกล่าวชมเชยว่าชีวินเป็นเด็กดีมาก สอนง่าย และให้ชีวินยกกระบะเพาะเมล็ดผักเอาไปดูแลรักษาเองที่บ้าน พร้อมกับแนะนำให้รดน้ำทุกเช้าและเย็นจนกระทั่งเมล็ดงอกออกมาเป็นต้นกล้า ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ ๓๐ - ๔๐ วัน หรือให้สังเกตใบผัก คือถ้าต้นกล้ามีใบออกมาประมาณ ๓ - ๔ ใบก็ให้ถอนย้ายไปปลูกได้

ชีวินรับคำด้วยความยินดี จากนั้นเด็กๆ ทั้งสามก็กราบลาพ่อของดอกรักกลับบ้าน

กินผักฟรี ๆ

“เกษตรนี่หล่อจริง ๆ ผู้หญิงเขาอยากรู้จัก

เกษตรนี่หล่อยิ่งนัก ถ้าใครรู้จักกินผักฟรี ๆ”

เสียงไพฑูรย์ร้องเพลงเกษตรด้วยความครื้นเครงครื้นใจในวันอาทิตย์ ขณะกำลังรดน้ำผักบุงอยู่ ในช่วงเวลานี้เอง พลอยน้องสาวของไพฑูรย์ก็ตะโกนเรียก

“พี่ฑูรย์ พี่ฑูรย์ มีเพื่อนมาหาเนาะ”

ไพฑูรย์หันหลังไปมองก็เห็นพฤกษ์และผกามาสดเดินเข้ามาพอดี

“อ้าว จะมาช่วยผมรดน้ำผักบุงหรือ” ไพฑูรย์ถามเพื่อนทั้งสองอย่างก็เล่นทีจริง

“ช่วยก็ได้” พฤกษ์ตอบ

“แหม ผักบุงของไพฑูรย์ขึ้นงอกงามจังเลยเนาะ” ผกามาสดชื่นบ้าง

“ก็เราเป็นนักเกษตรนี่ ปลูกพืชผักมันก็ต้องงอกงามดีเป็นของธรรมดา” ไพฑูรย์คุยโอ

“นี่คุณเห็นถั่วฝักยาวของผมไหม โน้นโน้น แปลงโน้นนะ” ไพฑูรย์ชี้ให้เพื่อนทั้งสองดู

“ไอ้โธ” พฤกษ์ร้องขึ้นอย่างแปลกใจ “ปลูกยังโงะ ฝักยาวจังเลย เขียวอวบอ้วน

น่ากินเหลือเกิน”

"นี่ละฝีมือผม การปลูกมันก็ต้องมีหลัก มีวิชา ผมทำตามขั้นตอนที่ครูสำเนียง ครูเกษตรของเราบอกยังไรละ คุณจำไม่ได้หรือ" ไพฑูรย์พูดอย่างภาคภูมิใจ

"จำได้ซิ แต่ทำไมถั่วฝักยาวของผมจึงไม่ค่อยงามก็ไม่รู้" พดกษพัฑ

"ของเราไม่งาม สงสัยให้ปุ๋ยน้อยไป" ผกามาศเอ่ยขึ้นบ้าง

"แต่ผมว่ามันต้องอาศัยอะไรๆ หลายอย่างนะตามที่คุณครูสำเนียงบอก คือ ขึ้นแรกเรา ต้องคัดเมล็ดก่อนใช่ไหม" ไพฑูรย์ถามซ้ำ

"เออ จริงซิ" พดกษพัฑและผกามาศพูดขึ้นพร้อมกัน ไพฑูรย์กล่าวต่อไปว่า

"จากนั้นเราก็ต้องเตรียมดินให้ดี ขุดหลุมให้ลึกประมาณ ๒๐ เซนติเมตร เว้นระยะ ห่างกันประมาณ ๗๕ เซนติเมตร เอาปุ๋ยคอกมาใส่หลุมละ ๕ กระบองนม หรือดิน ๒ ส่วน ปุ๋ยคอก ๑ ส่วน คลุกเคล้าดินกับปุ๋ยคอกให้เข้ากัน แล้วจึงเอาเมล็ดถั่วไปปลูก หลุมละ ๓ เมล็ด รดน้ำทุกเช้าเย็น พรวันดินทุก ๑๕ วัน และคอยกำจัดศัตรูพืชด้วย คุณทำตามนี้หรือเปล่าละ" ไพฑูรย์พูดอย่างขี้อายและถามในตอนท้าย

"เราทำตามที่คุณครูสำเนียงบอกเหมือนกัน แต่ไม่ได้คัดเมล็ด" ผกามาศตอบ

"นั่นแสดงว่าคุณมีเมล็ดพันธุ์ไม่ดี" ไพฑูรย์พูดในที่สุด

"เออละ ผมเข้าใจแล้ว การปลูกพืชผักทุกชนิด เราต้องคัดเมล็ดเพื่อเอาเมล็ดพันธุ์ดี มาปลูกก่อน ขึ้นต่อไปเราต้องเตรียมดินให้ดี โดยการใส่ปุ๋ยคอก ๑ ส่วน ต่อดิน ๒ ส่วน ผสม ให้เข้ากัน รดน้ำพืชผักทุกเช้าเย็น หมั่นพรวันดินทุก ๑๕ วัน และกำจัดศัตรูพืชบ่อยๆ เราถึงจะได้กินผักฟรี"

พดกษพัฑพร้อมกับหัวเราะ ทำให้ผกามาศและไพฑูรย์หัวเราะตามไปด้วย

ไร่ของครูสำเนียง

วันเสาร์ ครูสำเนียงมีนัดกับเด็กนักเรียนในชั้นสองคน คือ ไพฑูรย์กับพฤกษ์ เด็กทั้งสองทราบว่าครูสำเนียงทำไร่ส่วนตัว และที่ไร่ของครูสำเนียงปลูกข้าวโพดหลายสิบไร่ จึงเกิดความตื่นเต็นอยากไปดู หลังจากครูสำเนียงตกลงนัดแล้ว เด็กทั้งสองจึงได้ขออนุญาตผู้ปกครองไปบ้านไร่ของครูสำเนียงซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวอำเภอมานัก

ไพฑูรย์และพฤกษ์ตื่นตาตื่นใจมากที่ได้เห็นความกว้างขวางใหญ่โตในไร่ของครูสำเนียงซึ่งมีแปลงข้าวโพดอยู่สุดลูกหูลูกตา บ้านของครูสำเนียงก็น่าอยู่ ปลูกเป็นกระถ่อมเล็ก ๆ ใกล้เคียงมะม่วงใหญ่ที่กำลังออกลูกเต็มต้น

เมื่อตีมน้ำและนึ่งพริกแล้ว ครูสำเนียงก็ชวนเด็กทั้งสองออกไปกลางไร่ข้าวโพด เพื่อดูความเจริญเติบโตและพูดคุยกันถึงเรื่องข้าวโพด

ไพฑูรย์รู้สึกสดชื่นทันทีที่ได้เห็นไร่ข้าวโพดอันเขียวขจี พलगกล่าวขึ้นมาอย่างลอย ๆ ว่า

“เมื่อไรหนอ ผมจะมีความสามารถอย่างนี้ได้บ้าง คูชิ ข้าวโพดขึ้นสูงดีเหลือเกิน ทุกต้นเขียวสด ลำต้นโต น้ำดูมาก”

“เธอทำได้แน่ ถ้าเธอมีความตั้งใจจริง” ครูสำเนียงพูดขึ้นและกล่าวต่อไปว่า

“ที่ครูทำได้อย่างนี้ก็เพราะครูหมั่นมาดูแลแทบทุกวัน คอยพรวนดิน ฉีดยากำจัดศัตรูพืช และใส่ปุ๋ยให้ ข้าวโพดของครูจึงงอกงามดี”

พฤกษ์ถามครูสำเนียงขึ้นบ้างว่า “ทำไมคุณครูไม่ปลูกผักหรือไม้ผลบ้างล่ะครับ ปลูกข้าวโพดขายดีหรือครับ”

“ครูก็ปลูกผักและไม้ผลเหมือนกัน เอาไว้กินนิตหน่อยเท่านั้น แต่ที่ครูปลูกข้าวโพดเป็นจำนวนมากหรือเรียกว่าทำไร่ข้าวโพดนั้น เพราะข้าวโพดตอนนี้ราคากำลังดี” ครูสำเนียงตอบ

“อ้อคุณครูครับ” ไพฑูรย์รีบพูดขึ้น “เมื่อกี้คุณครูพูดว่าทำไร่ข้าวโพด ผมสงสัยคำว่าทำไร่ หมายถึงอะไรครับ”

เด็กทั้งสองจึงได้ความรู้จากครูสำเนียงว่าคำว่าทำไร่นั้น หมายถึงการปลูกพืชบนพื้นที่กว้างใหญ่และปลูกเป็นจำนวนมาก อาจปลูกปีละครั้งหรือตลอดปีก็ได้ น้ำที่ใช้ส่วนมากอาศัยฝน ดังนั้นพืชไร่ที่ปลูกจึงต้องการน้ำในระยะแรก ต่อมาก็ไม่ค่อยต้องการเท่าไรนัก เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ถั่วเขียว ปอ ฝ้าย

ครูสำเนียงอธิบายต่อไปว่าฤดูการปลูกพืชไร่ที่เหมาะสมที่สุดคือฤดูฝน สำหรับการเตรียมพื้นที่พืชไร่ก็ต้องคัดเลือกก่อน โดยเลือกจากเมล็ดที่มีลักษณะสมบูรณ์ ไม่มีโรคและแมลง สำหรับอ้อยและมันสำปะหลังนั้นก็ต้องคัดจากลำต้นที่ใหญ่และสมบูรณ์เช่นกัน การเตรียมดินก็เพียงแค่ขุดดินให้ลึกประมาณ ๑๕ - ๒๐ เซนติเมตรก็พอ เช่น ถ้าปลูกข้าวโพดไม่มากนัก

ควรวัดหลุมลึก ๑๕ เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างต้น ๕๐ เซนติเมตรก็เอาปุ๋ยคอกรองกันหลุม ๒ - ๓ กระป๋องนม คลุกดินกับปุ๋ยให้ทั่ว และเอาเมล็ดข้าวโพดปลูกลงไปหลุมละ ๔ - ๕ เมล็ด เมื่อต้นโตแล้วให้ถอนต้นที่อ่อนแอออก เหลือเพียงหลุมละ ๒ - ๓ ต้นเท่านั้น จากนั้นก็พรวนดิน ถางหญ้าออกไป และพ่นยาป้องกันโรคและแมลง ข้าวโพดอายุประมาณ ๕๐ - ๑๐๐ วัน จะออกฝักเก็บเกี่ยวได้

สวนกล้วยและมะละกอบ้านโพธิ์

ยายของโพธิ์เป็นคนมีอายุมากแล้ว เมื่อตอนที่บและกับทีมแต่งงานใหม่ ๆ และโพธิ์กับพลอยยังไม่เกิดนั้น ยายยังแข็งแรงอยู่ เพราะยายชอบขุดดินปลูกผักและผลไม้อยู่เสมอ ร่างกายจึงแข็งแรงและไม่ค่อยเจ็บป่วย

ยายชอบปลูกกล้วยและมะละกามาก เพราะเห็นว่ากล้วยและมะละกอบเป็นต้นไม้ที่ให้ผลเร็ว อายุเพียงแค่ประมาณ ๑ ปีก็ออกลูกมาให้เก็บกินได้แล้ว ผิดกับผลไม้อื่นๆ เช่น มะม่วง ลิ้ม เงาะ ขนุน ซึ่งใช้เวลา ๔ - ๕ ปีขึ้นไปจึงจะออกลูก เมื่อโพธิ์เกิดแล้ว ยายมักจะลอมือบดกล้วยน้ำว้าที่สุกเอามาให้โพธิ์กินเสมอ จนกระทั่งโพธิ์เติบโตแข็งแรง ส่วนมะละกอยายก็เก็บเอามาให้เด็ก ๆ กินด้วยเหมือนกัน พร้อมกับบอกว่ากล้วยและมะละกอบเป็นผลไม้ที่มีประโยชน์มาก กินมะละกอทุกวันจะช่วยให้ท้องระบายดี ไม่ปวดท้องหรือท้องเสีย

ระยะหลัง ยายแก่แล้วขุดดินไม่ค่อยไหว จึงเป็นหน้าที่ของบและกับทีมช่วยกันขุดดินปลูกกล้วยและมะละกอ

นับรู้ดีว่าการปลูกกล้วยและมะละกอนั้น จะต้องขุดดินให้ลึกและกว้างประมาณ ๕๐ เซนติเมตร เอาดินบนและดินล่างวางไว้ข้างละกอง หว่าปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกรองก้นหลุมให้หนาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร แล้วเอาดินบนเกลี่ยลงไป จากนั้นจึงนำพันธุ์กล้วยหรือมะละกามาปลูกลงในหลุม โดยใส่ดินบนลงไป กดโคนต้นให้แน่น พูนดินที่โคนต้น แล้วเอาหญ้าแห้งหรือฟางแห้งคลุมดินเพื่อป้องกันความชื้นระเหยไป

สำหรับพันธุ์กล้วยนั้น ใช้หน่อที่มีขนาดโตและแข็งแรง มีใบอ่อน ๒ - ๓ ใบ ก่อนปลูก ตัดรากและใบออกบ้าง เพื่อไม่ให้น้ำระเหยออกเร็วไป ส่วนมะละกอดึงเพาะเสียก่อน การเพาะมะละกอดึงเตรียมดินให้ร่วนซุย ใส่ปุ๋ยคอกลงไปประมาณ ๓ ส่วน ต่อดิน ๑ ส่วน ผสมกันให้ดี แล้วจึงหว่านเมล็ดมะละกอดึงที่คัดพันธุ์ไว้แล้วลงไป พร้อมกับโรยดินละเอียดปิดทับอีกครั้งหนึ่ง ทำที่บังแดด จนกระทั่งต้นกล้วยมะละกอดึงใบอ่อนขึ้นมา ๒ - ๓ ใบ จึงเอาเพิงออก จากนั้นดูแลรักษาจนมีใบแก่ ๔ - ๕ ใบ จึงขุดย้ายเอาไปปลูกได้ นับและทับทิมปลูกกล้วยและมะละกอดึงต้นโตสมบูรณ์ดีมาก

ระยะหลังต่อมาโพธิ์อยู่และพลอยช่วยพ่อแม่รดน้ำและพรวนดิน จนกระทั่งโรงเรียนหยุดเรียนภาคปลาย นับจึงขอให้โพธิ์อยู่ขุดหลุมปลูกกล้วยและมะละกอดึงเพิ่มเติมอีก เพราะตอนนี้ราคากล้วยและมะละกอดึงมาก แม้คำที่ตลาดมาซื้อซื้อถึงที่บ้านทั้ง ๆ ที่กล้วยและมะละกอดึงยังดิบอยู่ แม้คำที่ตลาดบอกกันว่าเอากล้วยไปทำกล้วยฉาบขายเด็ก ๆ ได้ราคาดีมาก กล้วยสุกก็นำไปทำกล้วยทอด หรือกล้วยแขกขายได้ดีเหมือนกัน ส่วนมะละกอดึงเอาไปทำส้มตำ ขายแทบไม่ทัน โพธิ์อยู่และพลอยยินดีช่วยพ่อแม่ปลูกกล้วยและมะละกอดึงด้วยความเต็มใจ

สวนไม้ดอกไม้ประดับที่โรงเรียน

โรงเรียนเปิดเรียนภาคปลายแล้ว นักเรียนทุกคนต่างมาโรงเรียนด้วยความสดชื่นและพูดคุยกันด้วยความดีใจ แต่ละคนมีเรื่องเล่าที่ไม่เหมือนกัน ทำให้บริเวณโรงเรียนที่เคยเงียบเหงากลับฟื้นขึ้นมา มีเสียงตะโกน เสียงหัวเราะ และนักเรียนวิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน ในภาคเรียนนี้ครูสำเนียงตั้งใจที่จะปลูกไม้ดอกไม้ประดับตามบริเวณริมทางเดินเข้าโรงเรียนและข้างอาคารเรียนต่างๆ เพราะระยะเดือนตุลาคมเป็นต้นไป พืชประเภทนี้ขึ้นได้ออกงามดี ออกดอกและใบสวยงามมาก นอกจากนั้นการถางหญ้า พรวนดิน ใส่ปุ๋ย และรดน้ำก็ทำได้ง่ายกว่าในฤดูฝน

ในขณะที่ครูสำเนียงกำลังคิดถึงเรื่องการปลูกไม้ดอกไม้ประดับอยู่นั้น โทษุณย์ก็เดินเข้ามาหา มีดินไม่อยู่ในมือมาด้วยสามคัน

โทษุณย์ทำความเคารพครูสำเนียงเรียบร้อยแล้ว พูดขึ้นว่า

“คุณครูครับ คุณพ่อผมฝากดินโกสนมาให้คุณครูสามคันสำหรับให้คุณครูปลูกที่โรงเรียนครับ”

“แหม ดิถีเดียว ฝากขอบคุณคุณพ่อเธอมากนะ ครูกำลังคิดจะให้พวกเราปลูกต้นไม้พวกนี้อยู่เหมือนกัน นิ่งลงก่อนซิ” ครูสำเนียงพูดพร้อมกับชี้ไปที่เก้าอี้ตรงหน้า

“เธอมาก็ดีแล้ว ครูอยากจะคุยด้วยสักหน่อย ครูคิดจะปลูกไม้ดอกไม้ประดับรอบๆ บริเวณโรงเรียนของเรา เธอคิดจะปลูกต้นอะไรดี”

-ไม้ดอกไม้ประดับเป็นอย่างไระครับ-

"อ้าว นึกว่าเธอรู้ดีแล้ว เห็นที่บ้านปลูกตั้งเยอะแยะ เอาละ ครูจะพูดให้ฟังนะ ไม้ดอกเป็นต้นไม้ที่ปลูกเพื่อดูดอก บางครั้งจะตัดดอกเอาไปประดับในแจกัน หรือกระเช้าดอกไม้ เช่น ดอกกุหลาบ ดาวเรือง ดาวกระจาย สร้อยทอง ช่อนกลั่น เยอร์บีรา ไม้ประดับเป็นต้นไม้ที่ปลูกเพื่อดูใบ เพราะต้นไม้ประเภทนี้ ใบมีรูปร่างและสีสีนต่างกัน ทำให้ดูสวยงามมาก เช่น โกสน บอน หลดต่าง"

-วิธีปลูกจะทำอย่างไรครับ- ไพฑูรย์ถาม

"เอาละ ครูอยากจะให้พวกเราทุกคนมาพร้อมกันก่อน อ้อ! ถึงเวลาพอดี บอกพวกเราเข้าห้องเรียนได้แล้ว ครูจะได้พูดคุยให้ทุกคนทราบ" ครูสำเนียงพูดในที่สุด

ในช่วงโมงเรียนที่เรียนเพาะชำ นักเรียนทุกคนได้ทราบความแตกต่างของไม้ดอกไม้ประดับ และทุกคนก็มีโอกาสฝึกปฏิบัติเพาะเมล็ดไม้ดอก เช่น บานชื่น โดยครูสำเนียงให้เพาะในกระเบเพาะ และใช้ดินเพาะเหมือนกับเพาะเมล็ดผักตอนเรียนภาคต้นในฤดูฝน แต่สำหรับไม้ประดับ เช่น โกสนและบอน ครูสำเนียงให้ผสมดินใหม่ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ ปลูกต้นโกสนและบอนในกระถาง กลุ่มที่ ๒ ปลูกต้นโกสนในแปลงข้างทางเดินเข้าโรงเรียน ดินผสมที่ปลูกต้นโกสนและบอนในกระถางนั้น ใช้ดินร่วน ๑ ส่วน ปุ๋ยคอก ๑ ส่วน และใบไม้ใบหญ้า ๑ ส่วน คลุกเคล้ากันอย่างดีแล้วนำไปปลูกในกระถาง การปลูกในกระถางนั้น ครูสำเนียงให้นักเรียนเอากระเบื้องแตกปิดที่รูกันกระถางเล็กน้อยเพื่อให้ให้น้ำระบายออกได้บ้าง แล้วจึงเอาดินผสมใส่ลงไปประมาณครึ่งกระถาง จากนั้นจึงนำกิ่งพันธุ์โกสนหรือต้นบอนมาปลูก ใส่ดินที่เหลือลงไป กดโคนต้นให้แน่น ดินที่ใส่ลงในกระถางนั้น ใส่ห่างจากขอบกระถางประมาณ ๑ เซนติเมตร เพื่อป้องกันดินไหลลงมาเมื่อรดน้ำ

ส่วนการปลูกต้นโกสนตามริมทางเดินนั้น ครูสำเนียงให้นักเรียนใช้เสียมขุดดินเป็นหลุมลึกประมาณ ๒๕ เซนติเมตร เอาใบไม้ใบหญ้าใส่ลงไปครึ่งหลุม คลุกกับปุ๋ยคอก ๔ กระป๋องนม ใส่ดินคลุกลงไปอีกเล็กน้อย แล้วจึงนำกิ่งพันธุ์โกสนมาปลูก เอาดินที่เหลือกลบโคนต้นจนแน่น พูนดินแล้วเอาหญ้าแห้งปิดทับโคนต้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรักษาความชุ่มชื้นเอาไว้

ต่อมาอีก ๑ สัปดาห์ ถึงช่วงโมงเรียนวิชาเกษตร ครูสำเนียงขอให้นักเรียนทุกคนช่วยกันปลูกดาวเรืองและดาวกระจายริมทางเดิน

นักเรียนตัวโตๆ เช่น ไพฑูรย์ พฤกษ์ และรุ่งรวี ใช้จอบขุดดินเป็นแปลงยาว ส่วนนักเรียนตัวเล็ก ๆ เช่น ผกามาศ เตือนใจ ใช้เสียมขุดดินอีกแปลงหนึ่ง พวกที่เหลือมีสายใจ อองอาจ ช่วยกันเอาปุ๋ยคอกที่อยู่ข้างเรือนเพาะชำมาใส่ในดินที่เพื่อน ๆ ได้ขุดเสร็จแล้ว

ไพฑูรย์ พฤกษ์ และรุ่งรวี ช่วยกันผสมดินคลุกเคล้ากับปุ๋ยคอกจนทั่วทั้งแปลง ครูสำเนียงเมื่อเห็นนักเรียนเตรียมดินเสร็จแล้ว จึงให้ผกามาศและเตือนใจเอาเมล็ดดาวเรืองมา

หวานจนทั่วทั้งแปลงที่โพธิ์รัย พุทธรักษา และรุ่งรวี ช่วยกันขุด ส่วนเมล็ดดาวกระจาย สายใจ และอองอาจก็หวานที่แปลงของผกามาศและเดือนใจ จากนั้นทุกคนช่วยกันเอาบัวรดน้ำมารดจนชุ่มทั้งแปลงดอกไม้

เป็นความจริงที่นักเรียนทุกคนมีความรักและเคารพในตัวครูสำเนียงมาก เพราะครูสำเนียงเป็นครูเกษตรที่ใจดี นักเรียนเรียนวิชาเกษตรด้วยความสนุกสนาน ได้ฝึกปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ผลงานที่ออกมานักเรียนจึงภาคภูมิใจมาก ซึ่งเห็นได้จากการที่นักเรียนช่วยกันปลูกไม้ดอกไม้ประดับและช่วยกันรดน้ำ ฉันทพญา พรวนดิน ใส่ปุ๋ย ทำให้ไม้ดอกไม้ประดับเจริญงอกงามได้อย่างรวดเร็ว

เด็ก ๆ ทุกคนในโรงเรียนจึงได้เห็นดอกดาวเรือง ดาวกระจาย ออกดอกเป็นสีเหลือง สีส้ม บานสะพรั่งตลอดวัน สำหรับต้นโกสนและบอนก็ดูสดชื่น ใบมีจุดสี และบางต้นมีแถบสีต่าง ๆ สวยงามมาก

เรามาทำสวนไม้แขวนกันเถอะ

เช้าวันเสาร์วันหนึ่ง นบและโพธิ์อยู่สองคนพอลูมมีโอกาสไปที่ตลาดนัด ในขณะที่กำลังเดินดูต้นไม้ต่าง ๆ ที่พ่อค้าแม่ค้าเอามาขายอยู่นั้น โพธิ์อยู่สนใจร้านหนึ่งที่ปลูกต้นไม้ในกระถางแล้วแขวนไว้ ต้นไม้ที่แขวนนั้นห้อยลำต้นระย้าลงมาออกนอกกระถาง เหมือนรวงข้าว ดูแปลกดี โพธิ์อยู่จุดมือเพื่อให้หยุดแล้วถามว่า “คุณพ่อครับต้นอะไรนะครับ สวยและแปลกดี”

“ไม่รู้สิ ลองถามคนขายเขาดีกว่า” นบพูด

“ต้นอะไรครับ” โพธิ์อยู่ถามพ่อค้าร้านต้นไม้ พร้อมกับชี้มือไปที่ต้นไม้แขวนกระถางนั้น

“เขาเรียกต้นรวงข้าวครับ” พ่อค้าตอบ

“ปลูกยากไหมครับ” นบถาม

“ก็ไม่ยากหรอกครับ เดี่ยวนี้คนกำลังนิยมปลูกเป็นไม้ประดับกันมาก” พ่อค้าต้นไม้พูดคุยให้ฟังต่อไปอีกว่าพืชที่ปลูกเป็นไม้แขวนมีหลายชนิด เช่น ไม้ดอกไม้ประดับ หรือพืชผักก็เอามาปลูกได้ โดยเฉพาะพืชผักปลูกได้ดีมาก แขวนไว้หน้าบ้านไม่ต้องใช้บริเวณที่ดินเลย ก็สามารถกินผักสดได้ทุกวัน ประหยัดเงินอีกด้วย

จากการพูดคุยกับพ่อค้าต้นไม้ผู้ใจดีนี้เอง ทำให้บังเกิดความคิดที่จะปลูกไม้แขวนบ้าง เพราะนอกจากจะประดับบ้านให้สวยงามแล้ว ยังใช้ประโยชน์ทางด้านเป็นอาหารอีกด้วย โดยเฉพาะผักต่าง ๆ

ตั้งนั้นนบจึงได้มอบหมายให้โพธิ์อยู่และพลอยปลูกไม้ประดับ โดยให้คิดภาชนะสำหรับปลูกเอาเอง ซึ่งอาจเป็นวัสดุที่ประดิษฐ์จากห้องเรียนก็ได้ สำหรับตนเองนั้นคิดปลูกผักเป็นไม้แขวน

โพธิ์อยู่ได้กะลามาพรวนมาสองใบ ส่วนพลอยได้กระบอกไม้ไผ่ ทั้งสองคนคิดว่าจะปลูกกุหลาบหินและรวงข้าวซึ่งได้ซื้อมาจากตลาดนัดแล้ว

โพธิ์อยู่ทราบมาจากพ่อแล้วว่า การปลูกต้นกุหลาบหินและรวงข้าวนั้น ใช้ทรายหยาบ ๑ ส่วน ผสมกับขี้เถ้ากลบครึ่งส่วน ไข่ไก่ ๑ ส่วน จะทำให้ต้นไม้โตเร็ว ดังนั้นจึงได้ให้พลอยไปเอาทรายหยาบ ขี้เถ้ากลบและไข่ไก่มาให้ก่อน ซึ่งพลอยก็จัดหามาให้ทันที โพธิ์อยู่เจาะกะลามะพร้าวและกระบอกไม้ไผ่เพื่อให้มีรูระบายออก และทำที่แขวนอีกด้วย

เมื่อโพธิ์อยู่ผสมทรายหยาบ ไข่ไก่และขี้เถ้ากลบเรียบร้อยแล้ว จึงเอาส่วนผสมนี้ใส่ลงในกะลามะพร้าวและกระบอกไม้ไผ่ เสร็จแล้วจึงปลูกต้นกุหลาบหินในกะลามะพร้าว ส่วนพลอยปลูกต้นรวงข้าวในกระบอกไม้ไผ่ จากนั้นเด็กทั้งสองช่วยกันรดน้ำแล้วเอาไปแขวนไว้ที่หน้าบ้าน

ตอนที่เด็กทั้งสองคนพินิจช่วยกันปลูกต้นกุหลาบหินและรวงข้าวเป็นไม้ประดับนั้น นบก็ลงมือปลูกผักเป็นไม้แขวนไปด้วย

เขาปลูกต้นหอม สะระแหน่ ผักบุ้ง ผักคะน้า ผักชี อย่างละ ๑ กระถาง รดน้ำแล้ว

นำไปแขวนโนที่ร่ม ทุกๆ วันเช้าและเย็น เด็กทั้งสองช่วยรดน้ำพืชผักที่ปลูกแขวนเอาไว้ ดังนั้น
ระยะเวลาเพียง ๓๕ วัน ครอบครัวของนบก็ได้กินผักสดที่เขาช่วยกันปลูกเป็นไม้แขวนแล้ว
ส่วนต้นกุหลาบหินและรวงข้าวก็ได้วันโตขึ้นขึ้นไปเรื่อยๆ มองดูแล้วสุขใจอย่างยิ่ง

งานเกษตรในโรงเรียน

นับเป็นปีแรกที่ทางโรงเรียนได้จัดให้มีงานเกษตรในโรงเรียน เนื่องจากในเดือนนี้คือเดือนธันวาคม พืชผักสวนครัวที่นักเรียนช่วยกันปลูก ขึ้นออกงามดี โรงเรียนเห็นเป็นจุดเด่น จึงได้สนับสนุนให้จัดงานนี้ขึ้น ประกอบกับทางโรงเรียนเห็นว่าควรส่งเสริมและสนับสนุนงานอื่นๆ ของนักเรียนอีก คือ งานวิทยาศาสตร์ งานศิลปะ งานประดิษฐ์และงานช่าง รวมทั้งงานบ้านที่นักเรียนได้ศึกษาและมีผลงานที่จัดแสดงหรือเอาออกจำหน่ายได้ นอกจากนี้จะได้ให้โอกาสแก่นักเรียนได้ฝึกจำหน่ายสิ่งของ และสนุกสนานร่วมกันจากการทำปัญหาและเล่นเกมต่างๆ อีกหลายอย่าง นักเรียนทุกคนต่างยินดีเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนที่ได้ร่วมประชุมจัดกิจกรรมนี้ เพราะได้คำนึงว่าเกษตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ ต้องให้การสนับสนุนและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการเกษตร เหมือนกับที่ทางราชการได้จัดให้มีวันพืชมงคล ซึ่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเป็นประธานของงานทุกปี

โรงเรียนได้แบ่งนักเรียนออกเป็นหลายกลุ่มเพื่อร่วมกันทำงาน เช่น กลุ่มของจริยา สายทิพย์ และพลอย จัดงานประดิษฐ์โดยใช้ทางมะพร้าวทำไม้กวาด ทำกำไลข้อมือ กลุ่มของ รสริณ กรุณา และพวงผกา สานใบมะพร้าวเป็นปลาดิบเพียนขนาดต่างๆ กลุ่มของผกามาศ

นารี และดวงใจ ตัดกระดาศเป็นรูปนกกาเหสา มีทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่ แล้วแขวนห้อยเป็นชั้นๆ ลงมา ดูสวยงามมาก กลุ่มของวันดี ปราณี วรรณา รัตนา และทักษิณี ช่วยคุณครู ประยงค์จัดโต๊ะขายอาหาร เครื่องดื่ม และเข้ครัวประกอบอาหาร ทางด้านนักเรียนชายส่วนมากช่วยกันจัดนิทรรศการ มีการแสดงผลงานเกี่ยวกับการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ มีขวดแก้วใส่ตัวอย่างแร่ธาตุต่างๆ ตัวอย่างหิน เครื่องมือวิทยาศาสตร์ ด้านศิลปะก็มีหุ่นต่างๆ ภาพวาดรูปคน สัตว์ และธรรมชาติ ทางด้านเกษตรมีการแสดงการเพาะถั่วงอก การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ด การขยายพันธุ์พืช การปลูกต้นไม้ในกระถางและในภาชนะต่างๆ

โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงมาเที่ยวชมงานนี้ และยังให้ชาวบ้านพร้อมทั้งผู้ปกครองนักเรียนมาดูผลงานของลูกหลานตนเองอีกด้วย งานนี้จึงคับคั่งไปด้วยผู้คนมากมายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ นับและทับทิมพ่อแม่ของโพธิ์และพลอยก็มาเที่ยวในงานนี้เหมือนกัน เมื่อทั้งสองคนเดินมาดูที่เรือนเพาะชำ ทับทิมรู้สึกชอบใจมากที่เห็นนักเรียนสามารถเพาะถั่วงอกได้ และทับทิมเองก็ตั้งใจจะเพาะถั่วงอกไว้กินเองบ้าง เพราะถั่วงอกเป็นผักชนิดหนึ่งที่เพาะง่ายใช้เวลาเพียง ๓ - ๔ วันเท่านั้นก็เอามาทำเป็นอาหารกินได้หลายชนิด เช่น ผัดถั่วงอกใส่เต้าหู้ ถั่วงอกคองทำเป็นผักจิ้มน้ำพริก หรือกินเป็นผักสดก็ได้

การเพาะถั่วงอกนี้ เพื่อนของโพธิ์คนที่ชื่อประสานเป็นคนจัด เพราะประสานมีความชำนาญในการเพาะมาก

ประสานได้เขียนภาพแสดงการเพาะถั่วงอกเป็นขั้นตอนต่างๆ อย่างละเอียด และแสดงวิธีเพาะโดยใช้ภาชนะหลายอย่าง เช่น เพาะในหม้อดิน ในถุงพลาสติก บิ๊บ เข่ง และตะกร้า ทุกวิธีล้วนแต่ได้ผลดีทั้งนั้น

ทับทิมได้ขอให้ประสานช่วยบอกวิธีเพาะให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง เพราะยังไม่ค่อยเข้าใจแจ่มแจ้งนัก ซึ่งประสานก็ยืนอธิบายวิธีเพาะให้ทราบว่าถั่วที่จะเพาะได้ดินนั้นคือถั่วเขียว ขึ้นแรกจะต้องล้างถั่วให้สะอาดเสียก่อนสัก ๓ ครั้ง เก็บสิ่งสกปรกออกให้หมด แล้วแช่น้ำไว้ ๑ คืน รุ่งขึ้นจึงนำไปเพาะในเข่งหรือตะกร้าที่มีใบตองสดกรุบๆ เข่งหรือตะกร้า จากนั้นจึงเอาถั่วเขียวที่แช่ไว้ ๑ คืน ใส่ลงไปในเข่งหรือตะกร้า เกลี่ยถั่วให้เรียบและให้หนาประมาณ ๒ เซนติเมตร ปิดทับด้วยใบตองสดอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงเอาผ้ากระสอบที่ชุบน้ำจนชุ่ม คลุมเข่งหรือตะกร้าทิ้งใบรดน้ำทุก ๒ หรือ ๓ ชั่วโมง โดยเปิดผ้ากระสอบออกก่อน เมื่อรดน้ำแล้วจึงปิดใบตามเดิม ประมาณ ๓ วันจึงเก็บออกมาล้างน้ำให้สะอาด ก็นำไปกินได้ เมล็ดถั่วเขียวที่ใช้ประมาณครึ่งกิโลกรัม เพาะในเข่งหรือตะกร้าที่มีพื้นที่กว้างประมาณ ๓๐ เซนติเมตร สูงประมาณ ๔๕ เซนติเมตร จะได้ถั่วงอกประมาณ ๒ - ๒.๕ กิโลกรัม

"ถ้าเราเพาะในทรายจะได้ไหมจ๊ะ" ทับทิมถามประสานด้วยความสนใจ

"ได้ครับ" ประสานตอบ "โดยใช้บิ๊บกันทะลวงบนแผ่นกระดาน เอาถั่วเขียวประมาณ

เครื่องกลิ้งลึงน้ำให้สะอาด แขน้ำไว้ประมาณ ๖ ชั่วโมง แล้วแบ่งถ้วยเยียวออกเป็น ๔ กองเท่าๆ กัน จากนั้นก็นำเอาทรายหยาบที่สะอาดมาใส่ในบิ๊บให้หนาประมาณ ๓ เซนติเมตร แล้วเอาถ้วยเยียวกองที่ ๑ ใส่ลงไปบนทราย เปลี่ยนเมล็ดถ้วยให้เรียบ แล้วปิดทับด้วยทรายหยาบให้หนาประมาณ ๓ เซนติเมตรเป็นชั้นที่ ๑ ส่วนชั้นที่ ๒, ๓ และ ๔ ก็ทำเหมือนกับชั้นที่ ๑ คือ สลับเมล็ดถ้วยกับทรายจนครบ ๔ ชั้น โดยเฉพาะชั้นบนสุดใส่ทรายให้เต็มบิ๊บ แล้วเก็บบิ๊บไว้ในที่ร่มน้ำจนชุ่ม ทั้งเช้า กลางวัน และเย็น ประมาณ ๓ - ๔ วันจะเห็นทรายพูนขึ้นมาบนบิ๊บ แสดงว่าถั่วงอกดีแล้ว จึงเอาไปใส่ตะแกรงร่อน ล้างน้ำให้สะอาด อย่าให้มีเมล็ดทรายติดอยู่เลย"

นับซึ่งอยู่ใกล้ๆ ถามขึ้นบ้างว่า "นอกจากถ้วยเยียวแล้ว เราจะใช้ถ้วยอะไรเพาะได้อีกละ"

"เราจะใช้ถ้วยเหลืองหรือถ้วยดำก็ได้ครับ แต่ถ้วยดำไม่ค่อยดี จะรู้สึกมีกลิ่นเหม็นเขี้ยว นิดหน่อยและราคาถ้วยดำก็แพงด้วย สำหรับถ้วยเหลืองรู้สึกวาดินะครับ คือเพาะแล้ว ต้นโตอวบอ้วน เมื่อกออกมาเป็นถั่วงอกแล้วกินอร่อยดี ถ้าขาย ราคาจะดีมาก" ประสานกล่าวในที่สุด

นับและทับทิมขอใบประสานเป็นอย่างมากที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะถั่วงอก และมีความตั้งใจว่าเมื่อผ่านตลาดหน้าอำเภอแล้ว จะซื้อเมล็ดถ้วยเยียวและถ้วยเหลืองอย่างละสักเครื่องกลิ้งลึงไปทดลองเพาะดูที่บ้านบ้าง จากนั้นคนทั้งสองจึงเดินไปดูการแสดงอื่นๆ อีกต่อไป เมื่อมาถึงกองปุ๋ยหมัก นับอยากจะทำรายละเยียดในการทำปุ๋ยหมักมากขึ้น จึงได้ถามณรงค์นักเรียนคนหนึ่งที่ยืนอยู่ข้างกองปุ๋ยหมักถึงวิธีทำ นับจึงได้ความรู้ว่า

เนื่องจากในปัจจุบัน ปุ๋ยวิทยาศาสตร์มีราคาแพงมาก การใช้ปุ๋ยชนิดนี้จึงต้องใช้จ่ายเงินมาก การปลูกพืชจึงต้องลงทุนสูง ทำให้ชาวไร่ชาวนาที่มีฐานะไม่ค่อยดีนักต้องเดือดร้อน ดังนั้นเพื่อหาทางแก้ไขเรื่องนี้ จึงควรจะทำปุ๋ยไว้ใช้เอง ปุ๋ยที่ควรทำ คือ ปุ๋ยหมัก วิธีการทำก็ไม่ต้องลงทุนมากนัก เพียงแต่หาใบไม้แห้ง หญ้าแห้ง หรือฟางแห้งมากองรวมกันให้หนาประมาณ ๓๐ เซนติเมตร แล้วหาดินหรือปุ๋ยคอก เช่น มูลวัว มูลควาย มาโรยทับ และถ้าจะให้กองปุ๋ยหมักเน่าเปื่อยสุกเร็ว ควรจะโรยปูนขาวทับลงไปด้วย จากนั้นก็เอาใบไม้แห้ง หญ้าแห้ง หรือฟางแห้งมากองทับอีกให้หนาประมาณ ๓๐ เซนติเมตรเช่นกัน และทำอย่างนี้จนครบ ๔ ชั้น แล้วปล่อยทิ้งไว้โดยหาผ้าพลาสติกมาปิดทับ ประมาณหนึ่งเดือนต่อมาจึงใช้พลั่วหรือคราดพลิกกลับกองปุ๋ยหมัก เอาด้านบนลงล่าง และเอาด้านล่างขึ้นบน ทั้งไว้ประมาณ ๓ - ๔ เดือนก็เอาปุ๋ยหมักไปใช้ได้

ผู้ปรับปรุงและบรรณาธิการ
นางวรรณิ์ จันทร์ศิริ

ผู้ออกแบบปกและวาดภาพประกอบ
นายสถาพร ริยะสุ

คณะผู้จัดทำต้นฉบับเดิม

๑. นายเอกวิทย์ ณ ถลาง
๒. นายโกวิท วรพิพัฒน์
๓. นายสาโรช บัวศรี
๔. นางสาวลาวัลย์ ถนอมจันทร์
๕. นายสมพงษ์ พลสูงรัมย์
๖. นางวัลลีย์ ปราสาททองโอสถ
๗. นายศิริ ศิริบุตร
๘. นายเสฐียรพงษ์ วรรณปก
๙. นางกสิณา แหมมณี
๑๐. นางสาวพัฒน์ ภาสบุตร
๑๑. นายปัญญา หิรัญรัมย์
๑๒. นางสาวพรเพ็ญ ปทุมศิริ
๑๓. นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ
๑๔. นายทองชัย ผลชัยวิน
๑๕. นางสาวจันทนา ตั้งสุวรรณพานิช
๑๖. นางสาวพริ้มเพรา คงอนนะ
๑๗. นายเอนก รัตนปิยะภากรณ์

ผู้เขียน

๑. นางสมศรี สุกมลันนันทน์
๒. นางสาวทิพย์วาณี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
๓. นายไพฑูย์ จันทยศ
๔. นายวิทยา ไม้อาผล

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง บ้านไร่ของไพฑูรย์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

(นายสุวิทย์ วิสุทธิสิน)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

03123900049

ISBN 9740068251

9 789740 068259

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายสมมาตร มีศิลป์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๓๙๐๐๓๑๑